

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การเก็บข้อมูลแบบพื้นถิ่นของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162

บริเวณชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้

**The Vernacular Documentation of Wooden, Two – Story Shophouse No. 162
in Hua Takhe Old Market Community**

นายปริญญา ชูแก้ว

นายณรัชย์ จันเสน

Mr.Parinya Chukaew

Mr.Natathai Chansen

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากเงินงบประมาณรายได้ ประจำปี 2557

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การเก็บข้อมูลแบบพื้นถิ่นของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162

บริเวณชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้

**The Vernacular Documentation of Wooden, Two – Story Shophouse No. 162
in Hua Takhe Old Market Community**

นายปริญา ชูแก้ว

นายณัฐย จันเสน

Mr.Parinya Chukaew

Mr.Natathai Chansen

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากเงินงบประมาณรายได้ ประจำปี 2557

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย)

การเก็บข้อมูลแบบพื้นถิ่นของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 บริเวณชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้

ชื่อโครงการ (ภาษาอังกฤษ)

The Vernacular Documentation of Wooden, Two – Story Shophouse No. 162 in Hua Takhe Old Market Community

แหล่งเงิน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ประจำปีงบประมาณ 2557

จำนวนเงินที่ได้รับการสนับสนุน 80,000 บาท

ระยะเวลาทำการวิจัย 12 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2556 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2557

หัวหน้าโครงการวิจัย นายปริญญา ชูแก้ว อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบัน
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง E-mail: parinya74@hotmail.com

ผู้ร่วมโครงการวิจัย นายณัฐย จันเสน อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบัน
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง E-mail: sing556@hotmail.com

คำสำคัญ: การเก็บข้อมูลแบบพื้นถิ่น การอนุรักษ์และพัฒนา คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และคุณค่าทาง
สถาปัตยกรรม

Key Words: Vernacular Documentation, Conservation and Development, Historical Value, and
Architectural Value

บทคัดย่อ

โครงการเก็บข้อมูลแบบพื้นถิ่นของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 บริเวณชุมชนตลาดเก่า หัวตะเข้เป็นการวิจัยเชิงค้นพบผนวกกับการวิจัยเชิงประเมิน โดยการสำรวจ บันทึก และประเมินคุณค่าความสำคัญในด้านประวัติความเป็นมา และลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคาร ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บข้อมูลจะใช้ในการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาอาคาร ด้วยเทคนิคและวิธีการที่เหมาะสม เพื่อรักษาคุณค่าในด้านความแท้และบูรณภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้เอาไว้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านประวัติความเป็นมาของอาคารใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ส่วนการสำรวจและบันทึกลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารใช้การรังวัดและเขียนแบบทางสถาปัตยกรรมเพื่อแสดงให้เห็นถึงรูปแบบ วัสดุ สภาพ จำนวนชั้น พื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิชาการ เจ้าของอาคาร ผู้เช่าอาคาร นักศึกษา ช่างก่อสร้าง และผู้อยู่อาศัยในชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ ตั้งแต่การระบุคุณค่าความสำคัญของอาคาร การเลือกเทคนิคและวิธีการอนุรักษ์ และการปฏิบัติตามแผนอนุรักษ์ที่ได้วางไว้

จากการวิจัยพบว่า เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 เป็นอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ สามารถใช้เป็นสถานที่สำหรับการศึกษาถึงเทคนิควิธีการก่อสร้าง รวมทั้งการเรียนรู้การเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอย และปรับปรุงฟื้นฟูจากบ้านเช่ามาเป็นร้านขายเครื่องดื่มน้ำเย็น และที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกิจกรรมร่วมสมัยที่สอดคล้องกับลักษณะการอยู่อาศัยของชุมชน และก่อให้เกิดรายได้และคุณค่าทางเศรษฐกิจมากพอที่จะรักษาอาคารนั้นไว้ได้ สำหรับการปรับปรุงฟื้นฟูอาคารนั้น คุณชาติ สัทธรรมสกุล สามารถรักษาสภาพและความแท้ของอาคารและวัสดุได้เป็นอย่างดี ทำให้อาคารยังคงลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของเรือนค้าขายริมน้ำไว้ได้

Abstract

The vernacular documentation project of wooden, two – story shophouse no. 162 in the Hua Takhe Old Market Community was an exploratory and evaluative research project. The research objectives were to find out about the building’s historical background and its architectural characteristics. Research data collected from field surveys was used for analysis, specifically to find appropriate conservation and development techniques that would maintain the authenticity and integrity of the building. Moreover, safeguarding this building would encourage further cultural heritage preservation within the community.

Historical data for this building was combined with information gathered from the owner of the building, residents of the community, and documents related to the building. Architectural data collected from field surveys, building measurements, and architectural drawings was used to illustrate the architectural characteristics, materials, conditions, height, and function of the building. The data collecting process allowed the owner of the residence, local residents, students, contractors, and all other stakeholders to work closely with the research team on numerous aspects of the plan. Their role in the documentation and conservation plan included identification, documentation, assessment, treatment, and implementation of the conservation plan.

Research shows that wooden, two – story shophouse no. 162 is important to the history and architecture of the community. The building itself can be used as a learning facility for construction techniques, adaptive re-use, and the rehabilitation process; it would be a good example of how housing in a previously poor condition could be adapted for a unique new function such as a coffee shop or accommodations for tourists. This contemporary activity, completed by Mr. Chavalit Satthamskul, is an appropriate way to serve the needs of the local community as well as create an economic gain sufficient enough to preserve the authenticity and integrity of the building.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง การเก็บข้อมูลแบบพื้นถิ่นของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 บริเวณชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยการสนับสนุนทุนวิจัยจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง รวมทั้งผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา ตลอดจนคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. คุณชวลิต สัทธรรมสกุล
2. คุณสันติ รงค์สวัสดิ์
3. ชุมชนคนรักหัวตะเข้
4. อาจารย์และนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย

1. ผศ. พรจิต พิระพัฒนกุล
2. นายพงศ์ธร ฤทธิรัฐมณี
3. นายจิรวัดน์ มีสาย
4. นายวริษฐ์ ยอดทอง
5. นายวรภพ แพทยากุล
5. นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรมและการออกแบบ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

1. นางสาวปัญชลส โปธิศรี
2. นางสาวมณฑิกานต์ รุ่งรอบ
3. นางสาวชลธิชา ละม้านศรี
4. นายสมบูรณ์ รอดรัตนา
5. นางสาวณิชนันทน์ มอไชสง
6. นางสาวนิชา สิทธิชัย
7. นายรัชชัย ตันมาก
8. นางสาวดวงพร สุทธิวิจิตร
9. นางสาวศุภาพิชญ์ สุระกุล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และแจ้งอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	I
บทคัดย่อภาษาไทย	III
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	IV
สารบัญเรื่อง	V
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความจำเป็นของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	2
1.4 ขั้นตอนของการวิจัย	4
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและชุมชนประวัติศาสตร์	6
2.2 วิธีการเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น	12
บทที่ 3 ประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม	17
3.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้	17
3.2 ประวัติความเป็นมาเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162	19
3.3 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ก่อนการปรับปรุงฟื้นฟู	20
3.4 แบบสถาปัตยกรรมของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ก่อนการปรับปรุงฟื้นฟู	22
3.5 การปรับปรุงฟื้นฟูเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162	27
3.6 แบบสถาปัตยกรรมของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 หลังการปรับปรุงฟื้นฟู	29
3.7 การนำเสนอผลงาน	36
บทที่ 4 สรุปผลและเสนอแนะ	39
4.1 สรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	39
4.2 เสนอแนะ	39

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

บรรณานุกรม	45
รายงานการใช้จ่ายเงินโครงการวิจัย	46
ประวัติผู้วิจัย	47

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความจำเป็นของการวิจัย

ชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนการค้าริมน้ำของชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานกว่า 100 ปี อาคารและสิ่งปลูกสร้างของผู้อยู่อาศัยในชุมชนตั้งอยู่ทั้งสองฝั่งของคลองประเวศบุรีรมย์ที่วางตัวในแนวตะวันออก – ตะวันตก และคลองลำปลาทิวที่วางตัวในแนวเหนือ – ใต้ ภายในพื้นที่ของชุมชน นอกจากลักษณะทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นแบบเรือนแถวไม้ที่สวยงามแล้ว ชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ยังมีวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และประเพณีที่สืบทอดต่อเนื่องกันมานาน ซึ่งมีส่วนส่งเสริมเอกลักษณ์และนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของเมือง

ชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างต่อเนื่อง กลายเป็นศูนย์กลางการค้าขายในบริเวณนี้ จนกระทั่งมีการพัฒนาถนนอนุชนส่งผลให้การขนส่งสินค้าและการเดินทางระหว่างชุมชนโดยทางรถยนต์ได้รับความนิยมมากขึ้นด้วย เพราะความสะดวกและรวดเร็วที่มีมากกว่าการเดินทางโดยทางเรือ อีกทั้งยังมีการสร้างศูนย์กลางทางเศรษฐกิจแห่งใหม่ที่อยู่ใกล้กับถนน ส่งผลให้การค้าขายของชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ค่อยๆ ซบเซาลงดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเกิดอัคคีภัยหลายครั้งซึ่งสร้างความเสียหายให้กับอาคารและสิ่งปลูกสร้างภายในชุมชน รวมทั้งการเสื่อมสลายตามธรรมชาติของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง การขาดปัจจัยในการบำรุงรักษา การเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ การขายทอดตลาด การขาดกฎหมายที่ช่วยปกป้องคุ้มครอง และการพัฒนาโครงการต่างๆ ของภาครัฐ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้กำลังสูญเสียความเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมลง อยู่ๆ ไร้ก็ตามตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา อาคารและสิ่งปลูกสร้างหลายหลังในชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ก็ได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดีจากเจ้าของซึ่งรวมถึงเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ของนายเชื้อะหัง แซ่อึ้ง อีกด้วย

เรือนแถวไม้สองชั้นหลังนี้ตั้งอยู่สี่แยกที่คลองประเวศบุรีรมย์และคลองลำปลาทิวตัดผ่านกัน เดิมชั้นล่างเปิดเป็นร้านขายของชำ ส่วนชั้นบนเป็นที่อยู่อาศัย แต่เมื่อ 30 ปี ที่ผ่านมา เจ้าของอาคารได้เลิกกิจการขายของชำ และปรับปรุงอาคารให้เป็นบ้านเช่าเรื่อยมาจนกระทั่งผู้เช่ารายสุดท้ายได้ย้ายออกในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2556 ต่อมาคุณชวลิต สัทธรรมสกุล ได้ทำสัญญาเช่าเรือนแถวไม้หลังนี้จากเจ้าของอาคาร และเริ่มวางแผนการปรับปรุงฟื้นฟู ซึ่งจากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าสภาพของอาคารยังอยู่ในสภาพดี สามารถรักษาองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมไว้ได้ ดังนั้นจึงสมควรที่จะได้รับการสำรวจและระบุคุณค่าความสำคัญทางด้านสถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์ ผลสรุป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของการระบุคุณค่าความสำคัญนี้จะนำไปสู่การเลือกวิธีการอนุรักษ์ที่เหมาะสม เพื่อรักษาคุณค่าใน ด้านความแท้และบูรณภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาต้นตอทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของชุมชน ตลาดเก่าหัวตะเข้เอาไว้ได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากความเป็นมาและประเด็นปัญหา สามารถกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1.2.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 และพิจารณาคูณค่าทาง ประวัติศาสตร์

1.2.2 ศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมด้านรูปแบบ วัสดุ สภาพ จำนวนชั้น พื้นที่ใช้สอย ภายในเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 และพิจารณาคูณค่าทางสถาปัตยกรรม

1.2.3 เสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ขอบเขตทางด้านพื้นที่ ขอบเขตทางด้าน เนื้อหา และขอบเขตทางด้านแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตทางด้านพื้นที่ คือ เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ขนาดพื้นที่ใช้สอยชั้นล่าง 195 ตารางเมตร และพื้นที่ใช้สอยชั้นบน 105 ตารางเมตร

1.3.2 ขอบเขตทางด้านเนื้อหา จะขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อมูลซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ วางไว้ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ คือ

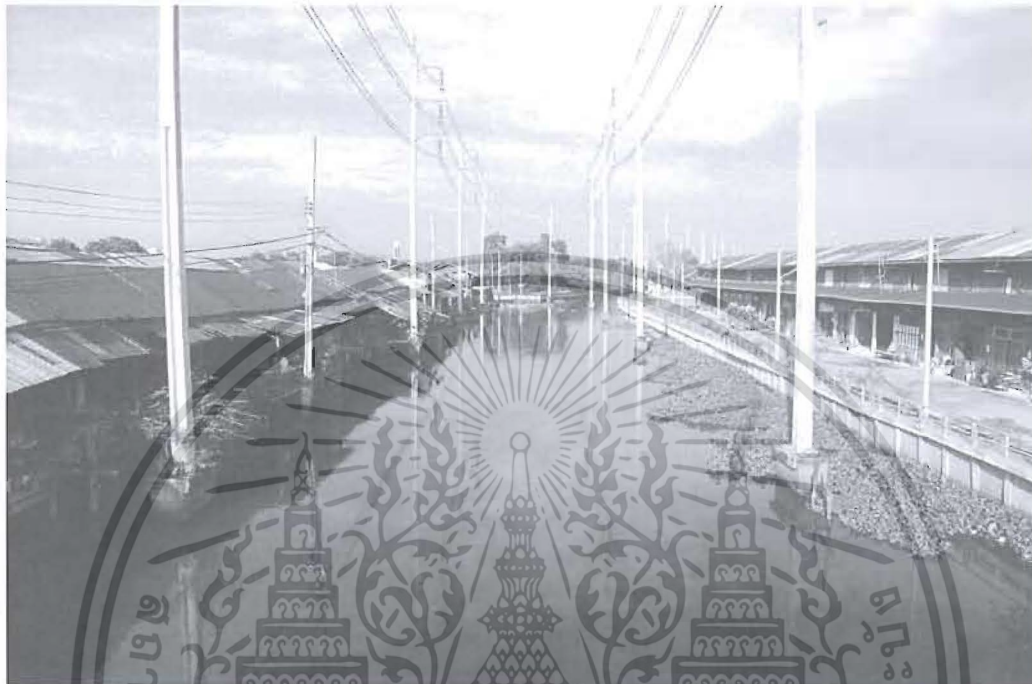
1. ประวัติศาสตร์ จะศึกษาถึงความเป็นมาของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ โดยข้อมูลที่ได้จะใช้ในการ พิจารณาคูณค่าทางประวัติศาสตร์และสังคม

2. ลักษณะทางสถาปัตยกรรม จะศึกษาด้านสภาพ รูปแบบ จำนวนชั้น อายุอาคาร วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง พื้นที่ใช้สอยและกิจกรรมภายในอาคาร โดยข้อมูลที่ได้จะใช้ในการ พิจารณาคูณค่าทางสถาปัตยกรรม และใช้ในการวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา ด้วยเทคนิคและวิธีการที่เหมาะสม

3. ด้านความคิดเห็นของเจ้าอาคาร และผู้เช่าอาคารเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนา เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.3.3 ขอบเขตทางด้านแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 2 แนวคิด คือ แนวคิดการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและชุมชนประวัติศาสตร์ และวิธีการเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น (Vernacular Documentation)

ภาพที่ 1.1 ชุมชนตลาดเก่าห้วยตะเฒ่า วันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2556

ภาพที่ 1.2 – 1.3 สภาพภายนอกเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 วันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2556

ภาพที่ 1.4 – 1.5 สภาพภายในเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 วันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2556

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.4 ขั้นตอนของการวิจัย

ขั้นตอนของการวิจัยจะดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ คือ

1.4.1 รวบรวมประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการ และพัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ และเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 โดยมีการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เช่น เอกสาร (พงศาวดาร จดหมายเหตุ หนังสือ) ภาพถ่าย แผนที่ แผนผัง ฯลฯ จากแหล่งต่างๆ การสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัย และ พิจารณาคคุณค่าทางประวัติศาสตร์

1.4.2 สำรวจและบันทึกลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ก่อน และหลังการปรับปรุงฟื้นฟู ในด้านรูปแบบ วัสดุ สภาพ จำนวนชั้น พื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร และ พิจารณาคคุณค่าทางสถาปัตยกรรม

1.4.3 จัดทำประวัติ บัญชีรูปภาพ และแผนที่ของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162

1.4.5 วิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม สำหรับด้านประวัติศาสตร์จะใช้วิธีการพรรณนา และด้านสถาปัตยกรรมจะใช้วิธีการพรรณนา และการวิเคราะห์ทางสถาปัตยกรรม ซึ่งแสดงผลโดยรูปภาพ รูปถ่าย และการเขียนแบบทางสถาปัตยกรรม

1.4.6 นำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าของอาคาร และชุมชน

1.4.7 จัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ของโครงการการเก็บข้อมูลแบบพื้นถิ่นของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 บริเวณชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โครงการการเก็บข้อมูลแบบพื้นถิ่นของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 บริเวณชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้มีคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ คือ

1.5.1 ชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิม หมายถึง ชุมชนที่ยังมีผู้อยู่อาศัยในปัจจุบัน มีที่ตั้งทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท มีการตั้งถิ่นฐานมาเป็นเวลานาน มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือบุคคลสำคัญ มีลักษณะเฉพาะทางกายภาพที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และอาจมีวิถีชีวิตทางด้านสังคม เศรษฐกิจและประเพณีสืบทอดกันต่อๆ มา จนถึงปัจจุบัน

1.5.2 อาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม หมายถึง อาคารที่บ่งบอกหรือแสดงออกถึงคุณค่าทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม คุณค่าทางด้านอายุ คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ของสถานที่นั้นๆ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ข้อมูล ภาพถ่าย แบบทางสถาปัตยกรรม และแผนที่ของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 เพื่อใช้ในวางแผนการปรับปรุงฟื้นฟูอาคาร

1.6.2 เกิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนและบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรม

1.6.3 เกิดการสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าความสำคัญของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ และการรับรู้ต่อสาธารณะ อันจะนำไปสู่ความร่วมมือทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ในอนาคต

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดที่เกี่ยวข้องมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเสนอประเด็นการศึกษา และวิเคราะห์ประเด็นในด้านต่างๆ โดยมีเป้าหมายการศึกษาเพื่อสำรวจบันทึก และระบุคุณค่าความสำคัญของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 และเสนอทางเลือกการอนุรักษ์และพัฒนาอาคารด้วยวิธีการที่เหมาะสม สำหรับแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 แนวคิดหลัก คือ แนวคิดการอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมและชุมชนประวัติศาสตร์ และวิธีการเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น (Vernacular Documentation)

2.1 แนวคิดการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและชุมชนประวัติศาสตร์

การศึกษาแนวคิดการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและชุมชนประวัติศาสตร์มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ บันทึก และระบุคุณค่าความสำคัญของเรือนแถวไม้เลขที่ 162 โดยจะศึกษาถึงความสำคัญและเหตุผลของการอนุรักษ์ การระบุคุณค่าความสำคัญ ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง เทคนิคและวิธีการในการอนุรักษ์ และการประเมินคุณภาพของอาคาร ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะช่วยในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นและช่วยในการตัดสินใจเพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเรือนแถวไม้เลขที่ 162 ด้วยวิธีการที่เหมาะสม และสอดคล้องกับแนวทางและนโยบายการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้

Manley and Guise (1998: 72 - 73) มีความเห็นว่าชุมชนประวัติศาสตร์ซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเมืองชั้นในของประเทศต่างๆ ในโลก จะเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อเมืองในด้านการพักอาศัย สังคม เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมมาตั้งแต่อดีตและอาจต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยผู้เขียนทั้ง 2 ให้ความเห็นเห็นว่าชุมชนประวัติศาสตร์เหล่านี้ควรได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาด้วยแนวทาง เทคนิคและวิธีการที่เหมาะสม โดย Sanoff (1978: 44 - 45) ได้ให้เหตุผลของการอนุรักษ์พื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ในเมือง ชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิม รวมทั้งอาคารเก่าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และความสำคัญทางสถาปัตยกรรมไว้ 4 ประการ ดังนี้ คือ

1. เพื่อความทรงจำทางวัฒนธรรม (cultural memory) เนื่องจากการรักษาอาคารเก่า คือการรักษาหลักฐานทางกายภาพในเชิงประวัติศาสตร์ที่ถ่ายทอดคุณค่าและความสามารถของบรรพบุรุษให้คนในยุคปัจจุบันและอนาคตได้ศึกษาและชื่นชม

2. เพื่อรักษาปฏิสัมพันธ์ในชุมชน (successful proxemics) ซึ่งความสัมพันธ์นี้จะเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์เมื่อมีความสมดุลระหว่างคน กิจกรรมและสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งความสัมพันธ์นี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาจถูกรบกวนจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ได้ ดังนั้นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของชุมชนดั้งเดิมจะช่วยป้องกันปัญหานี้ได้ และคงไว้ซึ่งปฏิสัมพันธ์ในชุมชน

3. เพื่อรักษาความหลากหลายของสภาพแวดล้อม (environmental diversity) ซึ่งช่วยให้สามารถคงลักษณะพื้นถิ่นและช่วยรักษาฝีมือช่างเอาไว้ได้ ชุมชนดั้งเดิมไม่จำเป็นต้องพึ่งพาลักษณะการผลิตและเทคโนโลยีระดับสูงมากนัก ทำให้การไหลออกของเงินทุนและทรัพยากรน้อยลง

4. เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (economic gain) เนื่องจากประหยัดค่าใช้จ่ายในการสร้างอาคารใหม่ขึ้นมาหากอาคารเก่ายังมีสภาพดีอยู่ อาคารและชุมชนดั้งเดิมที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้จะสามารถใช้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่งด้วย

เมื่อผู้ศึกษาเพื่อจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาได้พิจารณาถึงเหตุผลและความสำคัญที่จะอนุรักษ์อาคาร สิ่งก่อสร้าง พื้นที่หรือชุมชนประวัติศาสตร์ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมแห่งหนึ่งแห่งใดแล้ว จะต้องทำการระบุ (identification) คุณค่าความสำคัญในด้านต่างๆ ด้วย ปัจจุบัน การแบ่งคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง คือ กฎบัตรบัวร์รา (the Burra Charter) อ้างโดย ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัฐิติ (2552: 70 – 75) ได้แบ่งคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับอาคารเก่า และชุมชนประวัติศาสตร์ออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. คุณค่าทางด้านสุนทรียภาพ (aesthetic value) หมายถึง คุณค่าที่รับรู้จากประสาทสัมผัสต่างๆ ด้าน ได้แก่ รูปทรง ขนาด สี ผิวสัมผัส และวัสดุ ที่ประกอบขึ้นเป็นกายภาพของสถานที่ทางประวัติศาสตร์นั้น และยังครอบคลุมถึงสัมผัส กลิ่น และเสียงที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ และการใช้สอยสถานที่นั้นด้วย คุณค่าทางด้านสุนทรียภาพนี้แบ่งคุณค่าออกเป็น 2 ด้าน คือ คุณค่าทางศิลปกรรม (artistic value) เช่น ความสวยงามของลวดลายตกแต่งบนอาคาร และคุณค่าทางสถาปัตยกรรม (architectural value) เช่น รูปทรงอาคารหรือรูปแบบ โครงสร้างอาคารที่สวยงาม มีลักษณะเฉพาะเป็นอาคารที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจที่สามารถนำมาปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยสนองความต้องการของคนปัจจุบันได้

2. คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ (historic value) เป็นพื้นฐานของคุณค่าในทุกๆ ด้าน สถานที่ใดๆ จะมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ก็ต่อเมื่อสถานที่นั้นมีอิทธิพล หรือได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์ และบุคคลในช่วงใดช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ เป็นสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์สำคัญ คุณค่าทางประวัติศาสตร์จะมีความเด่นชัดเมื่อหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือบุคคลนั้นยังปรากฏอยู่ในพื้นที่ หรือสถานที่นั้นยังมีความสมบูรณ์อยู่ แต่บางครั้งสถานที่นั้นอาจเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญอย่างมากจนแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วก็ตามก็ยังคงคุณค่าอยู่ได้

3. คุณค่าทางด้านวิทยาศาสตร์ (scientific value) หมายถึงคุณค่าทางด้านการศึกษาวิจัย (research value) คุณค่านี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ ความหายาก และการที่สถานที่นั้นสามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลในอนาคตได้

4. คุณค่าทางด้านสังคม (social value) ครอบคลุมคุณค่าของสถานที่ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของจิตวิญญาณ ความเชื่อ การเมือง ชนชาติ หรือวัฒนธรรมของคนกลุ่มน้อย

หลังจากที่ได้มีการระบุคุณค่าความสำคัญในด้านต่างๆ ของอาคารเก่า หรือชุมชนประวัติศาสตร์แล้ว Cohen (1999: 266 – 270) ได้เสนอว่าผู้ศึกษาควรจะต้องทำการบันทึก (documentation) ข้อมูลพื้นฐานในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าความสำคัญให้ครบทุกด้าน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น และตัดสินใจในการเสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาในแนวทางที่เหมาะสม โดยข้อมูลเหล่านี้ประกอบด้วย

1. กรรมสิทธิ์การครอบครองที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง
2. การใช้ประโยชน์ในที่ดิน
3. สภาพปัจจุบัน รูปแบบ อายุ วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างและกิจกรรมภายในอาคารเพื่อใช้ในการพิจารณาค่าทางสถาปัตยกรรมของอาคาร
4. ที่ตั้งของชุมชน โครงข่ายการคมนาคมและการเข้าถึง
5. สภาพสังคมเศรษฐกิจของครัวเรือน เช่น ระดับรายได้ของครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน
6. ลักษณะการให้บริการระบบสาธารณูปโภคในชุมชน เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบประปา

สำหรับอายุของอาคารเก่าและชุมชนประวัติศาสตร์นั้น ตามหลักปฏิบัติสากลได้กำหนดเส้นแบ่งระหว่างอดีตกับปัจจุบันไว้ที่ 50 ปี จึงมักใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดอายุของ โบราณสถานว่าต้องมากกว่า 50 ปี ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาที่ใช้เกณฑ์นี้ และอังกฤษใช้ 30 ปี เป็นอย่างน้อย ในสมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อปี พ.ศ. 2469 หน่วยงานที่ดูแลด้านการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของประเทศไทย คือ ราชบัณฑิตยสภา ได้กำหนดอายุของโบราณสถานไว้โดยประมาณว่าตั้งแต่ 100 ปีขึ้นไป แต่ปัจจุบันกรมศิลปากรซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมมิได้มีการกำหนดอายุของโบราณสถานหรืออาคารที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้อย่างเป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสมัยใหม่ในหลายประเทศที่ว่าไม่จำเป็นต้องกำหนดอายุ โดยเฉพาะฝรั่งเศสซึ่งถือเป็นผู้นำในด้านการอนุรักษ์ก็มีอาคารที่สร้างมาไม่นานแต่ได้อยู่ในฐานะข้อมูลโบราณสถาน (ฝรั่งเศสเรียก inventaire หรือ inventory ในภาษาอังกฤษ) แล้ว เช่น อาคาร Betelgueuse และโรงแรม Le Flaine ที่สร้างในปี ค.ศ. 1966 ก็ขึ้นบัญชีเป็น supplementary inventory (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2553: 6 – 7)

เมื่อผู้ศึกษาทำการระบุและบันทึกคุณค่าความสำคัญในด้านต่างๆ ของอาคารเก่า หรือชุมชนประวัติศาสตร์แล้ว Feilden and Jokilehto (1998: 17) อธิบายว่าผู้ศึกษาจะต้องทำการประเมิน (assessment) ว่าอาคารเก่า หรือชุมชนประวัติศาสตร์ที่จะอนุรักษ์นั้นมีสถานะเป็นอย่างไร โดยทำการประเมินในด้านการทดสอบความแท้ (test of authenticity) และการประเมินบูรณภาพ (assessment of integrity) โดย ยงธนิศร์ พิมลเสถียร (2555: 31 – 32) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการประเมินทั้ง 2 ด้าน ดังนี้ คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. การทดสอบความแท้ (test of authenticity) คำว่า ความแท้ (authenticity) หมายถึง คุณภาพแหล่งมรดก เช่น อาคารเก่า หรือชุมชนประวัติศาสตร์ยังคงรักษาลักษณะดั้งเดิมไว้มากน้อยเพียงใด การทดสอบความแท้จะพิจารณาใน 4 ประเด็น คือ

1.1 ความแท้ในด้านรูปแบบหรือการออกแบบ (authenticity in design) หมายถึง แหล่งมรดกนั้นยังมีรูปแบบตามที่เป็นในอดีตหรือไม่ เช่น อาคารดั้งเดิมเป็นสองชั้นแต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสามชั้น ถือว่าเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปแล้ว

1.2 ความแท้ในด้านวัสดุ (authenticity in material) หมายถึง แหล่งมรดกนั้นยังมีการใช้วัสดุตามที่เป็นในอดีตหรือไม่ เช่น วัสดุมุงหลังคาเคยเป็นกระเบื้องดินเผาแต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นกระเบื้องซีเมนต์ แม้จะมีรูปทรงและขนาดเดียวกันกับในอดีตแต่ถือว่าขาดความแท้ในด้านวัสดุ

1.3 ความแท้ในด้านฝีมือช่าง (authenticity in workmanship) หมายถึง ยังคงรักษาวิธีการก่อสร้างแบบเดิมหรือไม่ เช่น การซ่อมแซมผนังปูนโบราณแบบปูนดำ แม้ว่าจะซ่อมแซมให้มีรูปแบบและพื้นผิวเหมือนเดิมแต่ใช้ปูนซีเมนต์แทนปูนดำ ก็ถือว่าขาดความแท้ในด้านฝีมือช่าง

1.4 ความแท้ในด้านสภาพโดยรอบ (authenticity in setting) หมายถึง ยังคงรักษาสภาพโดยรอบของแหล่งมรดกไว้ได้มากน้อยเพียงใด แม้ว่าแหล่งมรดกที่ทำการประเมินจะยังคงรูปแบบ วัสดุ ฝีมือช่างเหมือนของเดิม แต่หากสภาพข้างเคียงไม่ว่าจะเป็นอาคาร สิ่งก่อสร้าง หรือพื้นที่ว่าง ได้มีการเปลี่ยนแปลง เช่น มีการถมพื้นที่ การก่อสร้างอาคารใหม่ การต่อเติมอาคารใกล้เคียง ก็จะทำให้ความแท้ในด้านสภาพโดยรอบนั้นลดลง

2. การประเมินบูรณภาพ (assessment of integrity) คำว่า บูรณภาพ (integrity) หมายถึง ความครบถ้วนสมบูรณ์ (wholeness) และการไม่ถูกรบกวน (intactness) ของแหล่งมรดก ในกรณีของเมืองเก่าหรือชุมชนประวัติศาสตร์ มักจะพิจารณาองค์ประกอบดั้งเดิมของเมือง เช่น คูเมือง กำแพงเมือง ป้อมปราการ ศาสนสถาน วัด บ้านเจ้าเมือง ระบบโครงข่ายถนน และการระบายน้ำ เป็นต้น ว่ายังคงอยู่หรือไม่ ในกรณีของอาคารหรือกลุ่มอาคาร ก็จะพิจารณาว่าองค์ประกอบเดิมยังอยู่ครบเพียงใด และหากว่ายังอยู่ครบแต่ได้มีการต่อเติมหรือติดตั้งอุปกรณ์เพิ่ม เช่น ป้ายโฆษณา เครื่องปรับอากาศ และจานรับสัญญาณดาวเทียม เป็นต้น ก็ถือว่าเป็นการรบกวนบูรณภาพของอาคารหรือกลุ่มอาคารนั้นด้วย

ข้อสรุปที่ผู้ศึกษาได้จากการประเมินในด้านการทดสอบความแท้และการประเมินบูรณภาพของอาคารเก่าที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมนั้นจะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเลือกวิธีการอนุรักษ์ (treatment) ด้วยเทคนิคและวิธีการที่เหมาะสม โดย Tyler (2000 : 22-32) Sanoff (1978: 46-49) และ Fitch (2001: 83-136) ได้ให้ความหมายของเทคนิคและวิธีการอนุรักษ์อาคารเก่า ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นแนวทาง 7 ระดับ ดังนี้ คือ

1. การป้องกัน (protection) หมายถึง การดำเนินการที่ไม่รบกวนสภาพปัจจุบันของอาคารเก่า แต่จะต้องปกป้องมิให้เสื่อมสภาพลงไปมากกว่าที่เป็นอยู่

2. การสงวนรักษา (preservation) หมายถึง การรักษาให้คงสภาพโดยไม่มี การต่อเติมใดๆ แต่อาจทำการเสริมความมั่นคงได้

3. การบูรณะ (restoration) หมายถึง การทำให้อาคารเก่ากลับคืนสู่สภาพเดิมอย่างที่เคยเป็นในอดีตในสมัยหนึ่งสมัยใดตามที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งสามารถเพิ่มเติมส่วนที่ขาดหายไปได้หากมีหลักฐานที่ชัดเจน การบูรณะจะต้องอาศัยการค้นคว้า วิจัย และข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่แท้จริง เพื่อให้ได้รูปลักษณะที่เหมือนอาคารเดิมมากที่สุด

4. การฟื้นฟู (rehabilitation) หมายถึง การรักษาส่วนของอาคารเก่าที่มีคุณค่าไว้โดยการทำ ความสะอาด การเสริมความแข็งแรง การเพิ่มเติมส่วนประกอบใหม่ หรือวิธีการอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน เพื่อประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน วิธีการฟื้นฟูยังรวมถึงการรักษาอาคารเก่าให้มีอายุยืนยาวโดยการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาคารเดิมน้อยที่สุด

5. การสร้างขึ้นมาใหม่ (reconstruction) หมายถึง การก่อสร้างอาคารขึ้นมาใหม่โดยอาศัย เอกสารหรือหลักฐานทางโบราณคดี ซึ่งส่วนมากเป็นการก่อสร้างในพื้นที่เดิม โดยที่อาคารเดิมนั้นได้ พังทลายลงหมดแล้ว

6. การย้ายที่ตั้ง (relocation) หมายถึง การขนย้าย เคลื่อนย้ายอาคารจากที่ตั้งเดิม ไปสู่ที่ตั้ง ใหม่ เหตุผลของการย้ายที่ตั้ง อาจด้วยมาจากการที่สภาพแวดล้อมในที่ตั้งเดิมมีการเปลี่ยนแปลง ไปมากจนกระทั่งไม่เหมาะแก่การสงวนรักษาอาคารนั้น จึงต้องย้าย ไปสู่สิ่งแวดล้อมใหม่ อาคารที่ หลังจากการย้ายที่ตั้งแล้วอาจใช้วิธีการฟื้นฟูเพื่อการสงวนรักษาได้

7. การสื่อความหมาย (interpretation) หมายถึง การสื่อความหมายด้วย โครงสร้างใหม่ที่ แตกต่างจากเดิม ตามกฎบัตรอิโคโมสว่าด้วยการสื่อความหมายและการนำเสนอแหล่งมรดก วัฒนธรรม (The ICOMOS Charter for the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites) วิธีการสื่อความหมายสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น การสร้าง โครงสร้างใหม่ การ จัดทำป้ายสื่อความหมาย หรือการจัดนิทรรศการ เป็นต้น

นอกจากการอนุรักษ์อาคารเก่าแล้ว พื้นที่หรือชุมชนประวัติศาสตร์ก็ควรได้รับการอนุรักษ์ และพัฒนาด้วยเช่นกัน โดย Feilden และ Jokilehto (1998) ได้ให้หลักการในแง่ของการวางแผน อนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ (method of planning approach to historic city) ไว้ 4 ประการ ดังนี้ คือ

1. การบูรณาการแผนการอนุรักษ์เข้าไปในแผนพัฒนาเมือง (integrated conservation) กลวิธี ที่ใช้ในการวางแผนพื้นที่ประวัติศาสตร์ในเมือง ประกอบไปด้วยเทคนิคทางด้านการอนุรักษ์และ พื้นที่ รวมทั้งการจัดหาบริการสาธารณะที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพของพื้นที่ในระยะยาว โดยมีการ วางแผนร่วมกับผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ และมีการออกกฎหมายข้อบังคับและการกำหนดมาตรฐานในการ ปฏิบัติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. การควบคุมการเปลี่ยนแปลง (control of change) โดยจัดทำมาตรการควบคุมการพัฒนาที่มีมากเกินไป การกำหนดขนาดและรูปแบบอาคาร การจำกัดปริมาณการจราจร และจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม

3. การออกแบบสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติม (infill design) โดยนำหลักการออกแบบชุมชนเมืองและความงามของเมืองมาประยุกต์ใช้ มีการกำหนดแนวทางในการออกแบบเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมกลมกลืนกับลักษณะเฉพาะของเมืองประวัติศาสตร์

4. การบริหารจัดการ (administrative actions) ต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งออกกฎหมายและมาตรการควบคุมและสนับสนุนให้เป็นไปตามแผนการอนุรักษ์ที่ได้จัดทำไว้

Burns (1963: 14 - 15) และ Chapin and Kaiser (1979: 271 - 275) อธิบายว่า ถึงแม้การอนุรักษ์พื้นที่ประวัติศาสตร์มักจะกระทำในบริเวณที่เป็นเมืองเก่าซึ่งมักตั้งอยู่ในเขตชั้นในสุดของเมือง แต่ในความเป็นจริงไม่อาจใช้การอนุรักษ์อย่างเดียวกันได้เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีลักษณะและองค์ประกอบแตกต่างกันไป ดังนั้นเทคนิคที่ใช้กับการจัดการเมืองเก่าจึงมีได้หลายเทคนิค ดังนี้ คือ

1. Urban Renewal หมายถึง กระบวนการ (process) ที่พื้นที่ขนาดใหญ่ของเมือง เช่น ศูนย์กลางเมืองค่อยๆ ปรับตัวของมันทีละน้อย จนทำให้ลักษณะของพื้นที่เปลี่ยนไปจากเดิม ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย หรืออีกนัยหนึ่งหมายถึงการวางแผนพื้นที่เสื่อมโทรมให้กลับมาใช้ได้ใหม่ โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น Redevelopment, Rehabilitation หรือ Conservation แล้วแต่ความเหมาะสมของพื้นที่

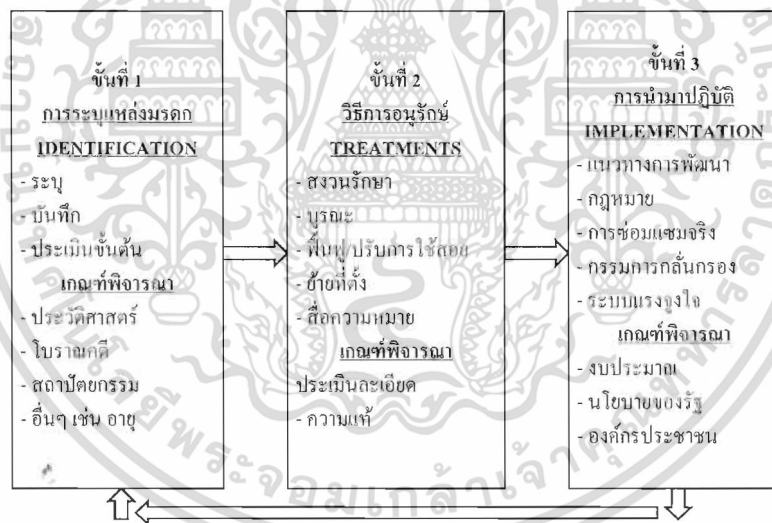
2. Urban Redevelopment หมายถึง กระบวนการซึ่งเกี่ยวข้องกับการรื้อที่ดินและอาคารที่เสื่อมโทรมลง แล้วให้มีโครงสร้างใหม่ทั้งหมดโดยกระทำตามแผนที่ได้เตรียมไว้ ซึ่งโครงสร้างใหม่นี้จะมีความแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับโครงสร้างเดิมก่อนที่จะมีการทำใหม่ นอกจากนั้นยังรวมไปถึงการปรับปรุงหรือการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการกระจายตัวของประชากรเดิมให้มีรูปแบบใหม่ด้วย ซึ่งกระบวนการของ Urban Redevelopment ถือว่าเป็นเทคนิคหนึ่งของ Urban Renewal ที่เน้นถึงการรื้อโครงสร้างเก่าออกหมด แล้วสร้างโครงสร้างใหม่ขึ้นมาให้มีความแตกต่างจากโครงสร้างเดิม ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการรองรับ (capacity) ให้มีสภาพที่เหมาะสมกับความต้องการในยุคนี้ๆ

3. Rehabilitation หมายถึง การปรับปรุงพื้นที่เมืองเดิมที่กำลังเสื่อมโทรมให้กลับมาใช้ได้ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจรวมถึงมาตรการต่างๆ ด้วย เช่น มาตรการลดความหนาแน่นของประชากรลง การเวนคืนกลุ่มอาคารและพื้นที่รกร้าง การซ่อมแซมและการบูรณะใหม่ การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค การตัดถนนใหม่ การจัดสวนสาธารณะ และแม้กระทั่งการทำความสะอาดในพื้นที่

4. Conservation หมายถึง การสงวนรักษาพื้นที่ที่ยังมีสภาพดีในแง่ของการใช้ที่ดินและจำนวนประชากร แต่ต้องการมาตรการป้องกันที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะสามารถรักษาสภาพอันดีนั้นไว้ และอาจต้องการการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหรือบริการสาธารณะที่เหมาะสมด้วย ซึ่งเทคนิคและวิธีการที่นำมาใช้จะขึ้นอยู่กับข้อมูลพื้นฐานในด้านต่างๆ

จากการศึกษาแนวคิดอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมและชุมชนประวัติศาสตร์ สรุปได้ว่าแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนประวัติศาสตร์จะต้องเริ่มที่การระบุ (identification) คุณค่าความสำคัญในด้านต่างๆ หลังจากนั้นจึงทำการบันทึก (documentation) คุณค่าความสำคัญ ทำการประเมิน (assessment) ในด้านการทดสอบความแท้และการประเมินบูรณภาพ ตัดสินใจเลือกวิธีอนุรักษ์ (treatment) ก่อนที่จะนำสู่การปฏิบัติ (implementation) ซึ่งต้องมีการจัดทำแผนและโครงการที่มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมาย งบประมาณ และผู้ดำเนินการ ดังภาพที่ 2.1

อย่างไรก็ตาม แนวทางทางการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนประวัติศาสตร์จะสามารถดำเนินการได้นั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิแสดงกระบวนการในการวางแผนการอนุรักษ์

สำหรับการศึกษาเรือนแถวไม้เลขที่ 162 อยู่ในขั้นที่ 1 คือ การระบุ บันทึก และประเมินขั้นต้น

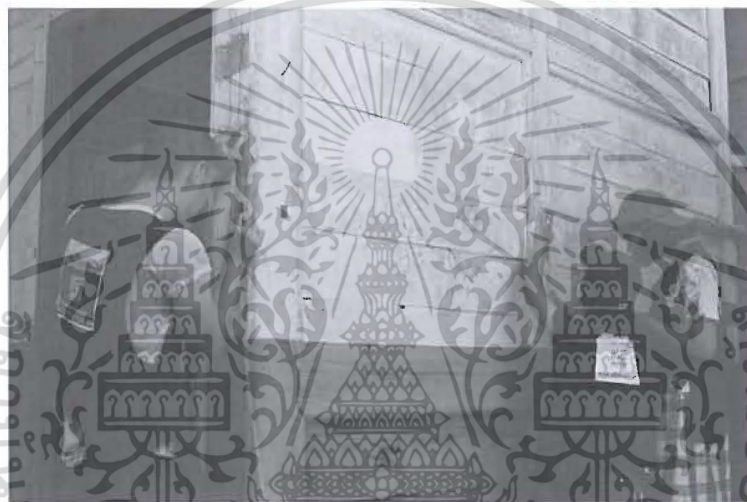
2.2 วิธีการเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น

สถาปนิกชาวฟินแลนด์ มาระกุ มัตติลา อธิบายวิธีการเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่นว่าเป็นการเก็บข้อมูลที่เน้นการเก็บข้อมูลในพื้นที่จริงด้วยเทคนิคพื้นฐานโดยการสำรวจ รั้ววัด และเขียนแบบสภาพปัจจุบันของอาคารด้วยมือ สำหรับอุปกรณ์หลักที่ใช้ในการทำงานประกอบด้วย

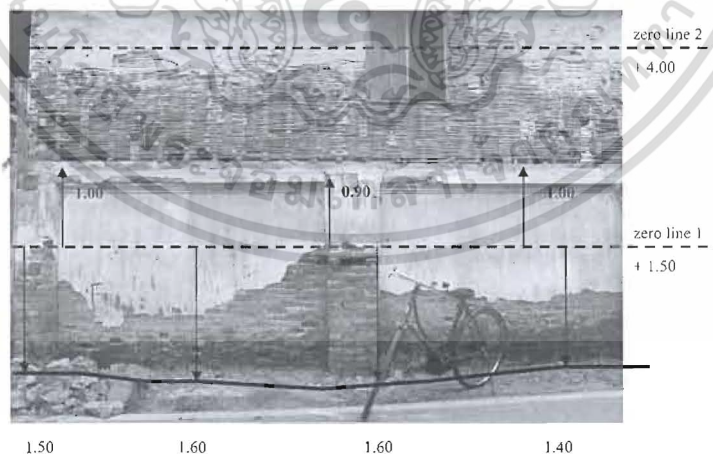
ไม้บรรทัด กระดาษ และปากกาเขียน โดยมาระกุ มัตติลา ได้เริ่มจัดกิจกรรมเก็บข้อมูลทางเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น (Vernacular Documentation) ซึ่งเรียกย่อๆ ว่า Vernadoc ในรูปแบบค่ายอาสาสมัครนานาชาติเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2548 หลังจากนั้น สูดจิต (เสวตจินดา) สนั่นไหว สถาปนิกชาวไทยได้นำเทคนิคนี้มาใช้และเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา โดยมีขั้นตอนการทำงานประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

1. ขั้นตอนที่ 1 การทำระดับอ้างอิง (zero line) หรือเส้นศูนย์สมมุติ เป็นการกำหนดเส้นอ้างอิงรอบตัวอาคารเพื่อใช้รังวัดระดับแนวตั้งของอาคาร โดยปกติจะใช้เส้นสมมุติที่ระดับ 1.50 เมตร เมื่อทำการวัดแนวตั้งจะใช้วิธีวัดขึ้นและวัดลงจากเส้นสมมุติ ซึ่งจะทำได้ระดับพื้นตามความเป็นจริง เช่น เริ่มวัดระดับพื้นจากจุดแรก 1.50 เมตร จุดที่ 2 เมตร แสดงว่าระดับพื้นต่ำกว่าจุดแรก 50 เซนติเมตร

ภาพที่ 2.2 การถ่ายระดับหน้าเพื่อหาแนวเส้นศูนย์สมมุติ (zero line)

ภาพที่ 2.3 การหาเส้นศูนย์สมมุติ (zero line) เพื่อใช้อ้างอิงการรังวัดแนวตั้ง

2. ขั้นตอนที่ 2 การรังวัดและการเขียนเส้นร่าง หลังจากหาเส้นศูนย์สมมุติรอบตัวอาคารแล้ว จึงเริ่มรังวัดอาคารทั้งแนวตั้งและแนวนอนโดยใช้ตลับเมตร ในขั้นตอนของการรังวัดนั้น ต้องทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ควบคู่กับการเขียนเส้นร่างลงบนกระดาษ โดยทั่วไปใช้กระดาษขนาด A1 ซึ่งถูกติดตั้งบนกระดาษที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ สำหรับขนาด สัดส่วน และการวางหน้ากระดาษนั้น ให้พิจารณาตามความเหมาะสม โดยอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการรังวัดและเขียนแบบประกอบด้วย

1. กระดาษเขียนแบบ A1 (841 x 1189 มิลลิเมตร) ติดตั้งบนแผ่นรองเขียน
2. ไม้ทึบหรือทึสไลด์
3. ไม้ฉากปรับมุม
4. ไม้บรรทัดสเกล
5. ดินสอเบอร์ 4H
6. ปากกาเขียนแบบ ขนาด 0.1, 0.3, 0.5
7. ตลับเมตรขนาด 5 เมตร

ภาพที่ 2.4 การรังวัดอาคาร

ภาพที่ 2.5 การเขียนเส้นร่าง

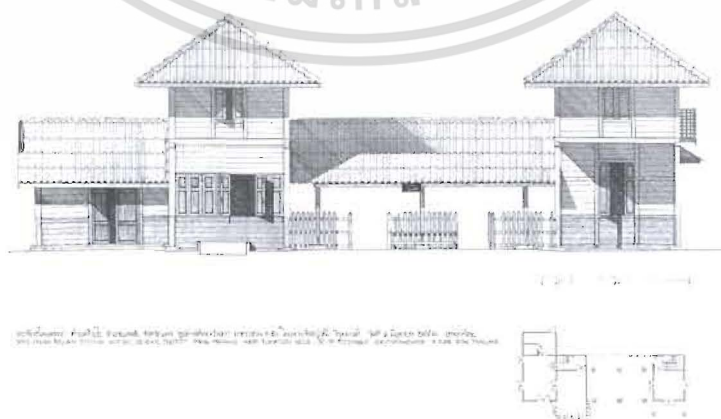
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และที่ยังอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ขั้นตอนที่ 3 การลงเส้นด้วยปากกาเขียนแบบ โดยทั่วไปจะใช้ปากกาเขียนแบบขนาด 0.1 ลงเส้นทั้งหมดของงาน แต่อาจใช้เน้นระยะหรือมิติของงานด้วยปากกาเขียนแบบขนาด 0.3 หรือ 0.5 ประกอบเพื่อความสวยงามของงานเขียน โดยจะต้องลงเส้นให้ครบทุกรายละเอียดของงานรวมถึงร่องรอยการชำรุดเสียหายที่ปรากฏด้วย

ภาพที่ 2.6 การลงเส้นด้วยปากกาเขียนแบบ

4. ขั้นตอนที่ 4 การลงรายละเอียดของวัสดุและการใส่เงา เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเขียนแบบโดยใช้ปากกาหมึกผสมน้ำตามสัดส่วน เช่น หมึก 1 หยด ต่อน้ำ 10 หยด เป็นต้น ซึ่งการเขียนแบบควรให้ใกล้เคียงวัสดุจริงมากที่สุด เช่น การเขียนลายไม้ และสังกะสีด้วยการแลเงา หรือการเขียนคอนกรีตด้วยการจุด เป็นต้น ส่วนการใส่เงาในงานเขียนแบบจะใช้ปากกาเขียนแบบขนาด 0.1 (ไม่ผสมน้ำ) โดยข้อกำหนดที่ใช้จะไม่ขึ้นกับเวลาให้โค้งงอของเงา แต่จะเขียนเงาด้วยมุม 45 องศาจากซ้ายมาขวาเสมอ โดยการแลเงาจะคำนึงถึงมิติของงานเขียนแบบ และระยะใกล้ไกลของวัตถุ

ภาพที่ 2.7 การลงรายละเอียดของวัสดุและการใส่เงา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่นช่วยให้ผู้เขียนแบบสามารถฝึกทักษะการทำงานเพื่อให้เป็นคนช่างสังเกต รอบคอบ ใจเย็น และมีสมาธิมากขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เขียนแบบได้เรียนรู้ชุมชนและวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ที่ผู้เขียนแบบเข้าไปทำงาน สำหรับผลงานเขียนแบบสามารถใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า ถือเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติได้อีกทางหนึ่งด้วย

บทที่ 3

ประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม

ประเด็นการวิจัยทางด้านประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 จะอธิบายถึงประวัติความเป็นมา ที่ตั้งและผังบริเวณ และลักษณะทางสถาปัตยกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบันทึกและระบุคุณค่าความสำคัญของอาคารทั้งก่อนและหลังการปรับปรุงฟื้นฟู

3.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้

พื้นที่เดิมของชุมชนตลาดหัวตะเข้และบริเวณโดยรอบในอดีตเป็นเวียงทุ่ง แปลงนา และท้องน้ำ มีราษฎรชาวไทยตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงปลา และเลี้ยงสัตว์อยู่ริมคลองศีรษะจรเข้ใหญ่ซึ่งไหลในแนวเหนือ – ใต้ ต่อมามีการขุดคลองประเวศบุรีรมย์ในแนวตะวันออก – ตะวันตก ได้แบ่งคลองออกเป็นสี่แยกเรียกกันโดยทั่วไปว่า “สี่แยกศีรษะจรเข้ใหญ่” ในเวลาต่อมาเป็นที่รู้จักกันคือ “สี่แยกหัวตะเข้”

คลองประเวศบุรีรมย์เป็นคลองที่ขุดต่อเนื่องจากคลองพระโขนงซึ่งไปออกแม่น้ำเจ้าพระยา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดฯ ให้เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์เป็นผู้อำนวยการขุด โดยเริ่มใน พ.ศ. 2421 และแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2423 ยาวประมาณ 46 กิโลเมตร เป็นคลองเชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำบางปะกง โดยมีวัตถุประสงค์ในการร่นระยะทางไปยังเมืองฉะเชิงเทรา และเพื่อปลูกข้าวส่งออกไปยังต่างประเทศ นับเป็นคลองแรกที่ถูกขุดภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติ “ประกาศขุดคลอง พ.ศ. 2420” โดยมอบให้พระยาดำรงราชพลขันธ์ เจ้าเมืองพระประแดงเป็นแม่กองดูแลการขุดคลอง โดยจ้างชาวจีนขุดคิดเป็นเงิน 83,470 บาท และโปรดฯ ให้ราษฎรช่วยเหลือค่าขุดคลอง และจะสามารถจับจองที่ดินในบริเวณที่กำหนดไว้โดยเสียค่าขุดคลองระหว่าง 2 สลึงถึง 1.50 บาทต่อไร่ โดยอัตราสูงเป็นบริเวณต่อเนื่องกับปลายคลองพระโขนง และอัตราลดลงในช่วงปลายคลองในแขวงเมืองฉะเชิงเทรา การขุดคลองนี้ใช้วิธีกำหนดแนวคลองโดยการยิงปืนใหญ่จากปากคลองท่าฉั่วฝั่งแม่น้ำบางปะกงแล้วใช้แรงงานขุดตามแนวลูกปืนเพื่อให้ได้คลองเป็นแนวตรง

เมื่อขุดคลองเสร็จ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระราชทานชื่อคลองที่ขุดนี้ว่า “ประเวศบุรีรมย์” ส่วนชาวบ้านมักเรียกกันว่า “คลองท่าฉั่ว” ตามชื่อบ้านที่ตั้งอยู่บริเวณปากคลองที่จดกับแม่น้ำบางปะกง ต่อมาปรากฏว่ามีการจับจองที่ดินริมคลองประเวศบุรีรมย์จนหมด ซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการของราษฎร จึงได้จ้างชาวจีนขุดคลองแยกจากปากคลองประเวศบุรีรมย์ 4 สาย คือ คลอง 1 คลอง 2 คลอง 3 และคลอง 4 ซึ่งอยู่ในแนวเหนือ – ใต้ จึงทำให้มี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การตั้งถิ่นฐานและการเกษตรในบริเวณริมคลองประเวศบุรีรมย์และบริเวณคลองแยก เช่น ตลาดคลองสวน ตลาดหัวตะเข้ ตลาดคลองหลวงแพ่ง และตลาดท่าสะอ้าน เป็นต้น ซึ่งนับเป็นความสำเร็จในการพัฒนาที่ดินให้เกิดประโยชน์ในด้านการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานและเศรษฐกิจของประเทศสยาม

ต่อมาใน พ.ศ. 2448 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดฯ ให้สร้างทางรถไฟสายตะวันออกจากกรุงเทพมหานครถึงสถานีฉะเชิงเทรา และเปิดเดินรถได้ใน พ.ศ. 2451 โดยมีสถานีรถไฟหัวตะเข้ตั้งอยู่ไม่ไกลจากตลาดมากนักเป็นสถานีหลักที่ผู้อยู่อาศัยในตลาดหัวตะเข้และพื้นที่โดยรอบใช้ในการเดินทางไปยังเมืองต่างๆ ได้สะดวกรวดเร็วขึ้น

ตลาดหัวตะเข้ เดิมมีลักษณะเป็นเรือนแถวไม้ชั้นเดียวปลูกสร้างวางตัวยาวขนานริมคลองทั้งสองฝั่งของบริเวณสี่แยกหัวตะเข้ ด้านหน้าเรือนแถวเป็นชานไม้มีหลังคาคลุมเป็นทางเดินกว้างจรดริมคลอง ซึ่งสามารถใช้เป็นที่จอดเรือ ชื้อขาย และขนถ่ายสินค้าได้ตลอดแนว ในระยะต่อมาตลาดหัวตะเข้ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นศูนย์กลางการค้าขายสำคัญของบริเวณนี้ มีร้านค้ามากมาย รวมทั้งโรงงานขนาดเล็ก เช่น โรงต่อเรือ โรงงานทำกังหันวิดน้ำ โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว โรงงานเย็บลูกฟุตบอล โรงฝั้น ร้านขายอาหาร ร้านตัดผม ร้านขายของชำ ร้านขายเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร ร้านขายทอง และร้านขายเสื้อผ้า เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโรงเรียน โรงสีข้าว โรงเลื่อยไม้ โรงไฟฟ้าเอกชน ร้านขายวัสดุก่อสร้าง และโรงเจอะเฮงตัวซึ่งมีร่างองค์เขียนแป๊ะไคว้ท้อสัก เป็นที่นับถือและมีชื่อเสียงอย่างมากประดิษฐานอยู่

ภาพที่ 3.1 บรรยากาศของตลาดหัวตะเข้ พ.ศ. 2479

(ภาพ www.reurnthai.com เข้าดูเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตลาดหัวตะเข้มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งมีการพัฒนาถนนอ่อนนุช การสร้างตลาดอุดมผล และตึกแถวริมถนนอ่อนนุช ส่งผลให้บทบาทความสำคัญของตลาดหัวตะเข้ค่อยๆ ลดลง เนื่องจากผู้คนหันมาใช้บริการเดินทางโดยรถยนต์แทนเรือ เจ้าของร้านค้าและโรงงานในตลาดหัวตะเข้ย้ายออกไปค้าขายในตึกแถวใหม่ นอกจากนี้ตลาดหัวตะเข้ยังได้รับผลกระทบอย่างมากจากการเกิดไฟไหม้ถึง 5 ครั้ง ส่งผลให้การค้าขายของตลาดหัวตะเข้ค่อยๆ ซบเซาลงดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

3.2 ประวัติความเป็นมาเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162

เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ตั้งอยู่ที่แยกหัวตะเข้ สร้างโดยนายเซี่ยฮั้ง แซ่ฮั้ง¹ เพื่อใช้ชั้นล่างเป็นร้านขายส่ง และของชำ เช่น ผัก ผลไม้ กะปิ น้ำปลา มะขามเปียก และน้ำมัน เป็นต้น ส่วนชั้นบนเป็นที่อยู่อาศัยของครอบครัว สมัยนั้นนายเซี่ยฮั้งเดินทางโดยเรือเพื่อไปค้าขายของในย่านคลองผดุงกรุงเกษมและนำมาจำหน่ายที่ร้าน สำหรับลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนที่อยู่อาศัยริมคลอง ชาวสวนและชาวบ้านในชุมชนบริเวณนี้

การค้าขายของนายเซี่ยฮั้งมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นลำดับ จนกระทั่งมีการพัฒนาถนนอ่อนนุชให้มีสภาพดีขึ้น มีการสร้างตลาดและตึกแถวค้าขายริมถนน มีสินค้าและบริการที่มีความหลากหลายมากขึ้นทั้งชนิดและปริมาณ ลูกค้าเดิมของนายเซี่ยฮั้งหันไปเลือกซื้อสินค้าที่ตึกแถวใหม่เหล่านี้ ทำให้กิจการของนายเซี่ยฮั้งค่อยๆ ซบเซาลง จนเมื่อ พ.ศ. 2528 กิจการของนายเซี่ยฮั้งจึงปิดตัวลง

ต่อมาได้มีการปรับปรุงเรือนแถวไม้หลังนี้ให้เป็นบ้านเช่า จนกระทั่งผู้เช่ารายสุดท้ายได้ย้ายออกในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2556 หลังจากนั้น นายชวลิต สัทธรรมสกุลได้ทำสัญญาเช่าอาคารจากนายสันติ รงค์สวัสดิ์ หลานชายนายเซี่ยฮั้ง แซ่ฮั้ง โดยนายชวลิต สัทธรรมสกุล เล่าว่า²

“.....แรงบันดาลใจที่ทำให้ตัดสินใจมาเช่าเรือนแถวไม้หลังนี้ เนื่องจากเป็นคนในพื้นที่ใกล้เคียงกับชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ สมัยเป็นเด็กเรียนที่โรงเรียนศึกษาพัฒนา และวิทยาลัยช่างศิลป์ ทำให้คุ้นเคยกับชุมชนนี้เป็นอย่างดี รวมทั้งได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนหลายครั้ง

¹ นายเซี่ยฮั้ง แซ่ฮั้ง เป็นชาวจีนแต้จิ๋วที่อพยพมาจากประเทศจีนพร้อมภรรยาและลูกชาย 1 คน เข้ามาอยู่อาศัยและทำงานที่ย่านสำเพ็ง ต่อมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 นายเซี่ยฮั้งและครอบครัว พร้อมด้วยเพื่อนชาวจีนหลายคนได้หลบภัยจากสงครามเข้ามาตั้งรกรากที่ชุมชนหัวตะเข้ โดยนายเซี่ยฮั้งได้สร้างบ้านพักอาศัยของครอบครัวเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว 1 คูหา หลังคามุงจาก และแบ่งพื้นที่บางส่วนของบ้านเพื่อใช้ประกอบการค้า ต่อมานายเซี่ยฮั้งได้ปรับปรุงต่อเติมบ้านอีกหลายครั้งเพื่อรองรับสมาชิกในครอบครัวที่เพิ่มขึ้น และกิจการค้าขายที่เจริญรุ่งเรืองมากขึ้นเป็นลำดับ จนกลายเป็นเรือนแถวไม้ 2 ชั้น ขนาดใหญ่ของตลาดหัวตะเข้ในเวลานั้น

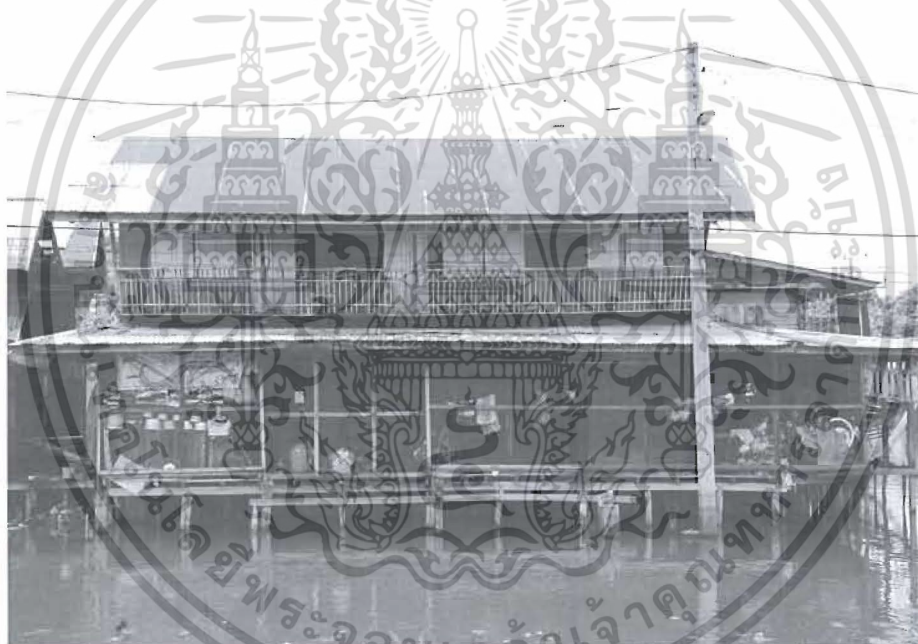
² จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2557 ที่เรือนแถวไม้เลขที่ 162

เอกสารโรงเรียนศึกษาพัฒนา และวิทยาลัยช่างศิลป์ตั้งอยู่ติดกับชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ทำให้มองเห็นถึงความเป็นไปได้ในการปรับปรุงฟื้นฟูอาคารหลังนี้ เพื่อใช้เป็นร้านขายเครื่องคั่ว และที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว.....”

ภาพที่ 3.2 เรือนแถวไม้เลขที่ 162 และตลาดหัวตะเข้ในอดีต
(ภาพ ชุมชนคนรักหัวตะเข้)

ภาพที่ 3.3 สภาพของเรือนแถวไม้เลขที่ 162 เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 ก่อนการปรับปรุงฟื้นฟู
(ภาพ นายชวลิต สัทธรรมสกุล)

3.3 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ก่อนการปรับปรุงฟื้นฟู

เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 เป็นอาคาร โครงสร้างไม้ หลังคาชั้นบนจั่วมุงด้วยสังกะสี พื้นที่ชั้นล่างแบ่งเป็นห้องเช่า 2 ห้อง ห้องเก็บภาพบรรพบุรุษ 1 ห้อง ห้องเก็บของ 1 ห้อง และห้องน้ำ 3 ห้อง ด้านหน้าและด้านข้างที่ติดคลองมีระเบียงไม้โดยรอบ พื้นที่ชั้นบนแบ่งเป็นห้องเช่า 4 ห้อง โถงกลาง 1 ห้อง ด้านหน้าอาคารชั้นบนมีระเบียงไม้ ราวกันตกและลูกกรงเป็นไม้ มีหลังคาปีกนกมุงด้วยสังกะสีโดยรอบอาคารชั้นล่าง ผนังภายนอกอาคารทั้งหมดเป็นผนัง ไม้ตีซ้อนเกล็ดตามนอน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อผู้ใดเห็นประโยชน์จะเอ็งขึ้นด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เหนือผนังมีช่องลมยาวตลอดแนว ผนังภายในเป็นผนังเบาโครงคร่าวไม้ บ้านประตูชั้นล่างเป็นบาน
 เฟี้ยม เหนือประตูมีช่องลมยาวตลอดแนว ส่วนหน้าต่างเป็นบานไม้เปิดคู่

ภาพที่ 3.4 สภาพภายนอกอาคารด้านทิศใต้

ภาพที่ 3.5 สภาพภายนอกอาคารด้านทิศตะวันออก

ภาพที่ 3.6 สภาพภายนอกอาคารด้านทิศตะวันตก

ภาพที่ 3.7 สภาพภายนอกด้านทิศเหนือ

ภาพที่ 3.8 ระเบียงด้านหน้าชั้นล่าง

ภาพที่ 3.9 ระเบียงด้านข้าง ชั้นล่าง

ภาพที่ 3.10 ห้องน้ำชั้นล่าง

ภาพที่ 3.11 บันได

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.12 ห้องเก็บของชั้นล่าง

ภาพที่ 3.13 โถงกลางชั้นบน

ภาพที่ 3.14 ห้องพักชั้นบน

ภาพที่ 3.15 ระเบียงไม้ชั้นบน

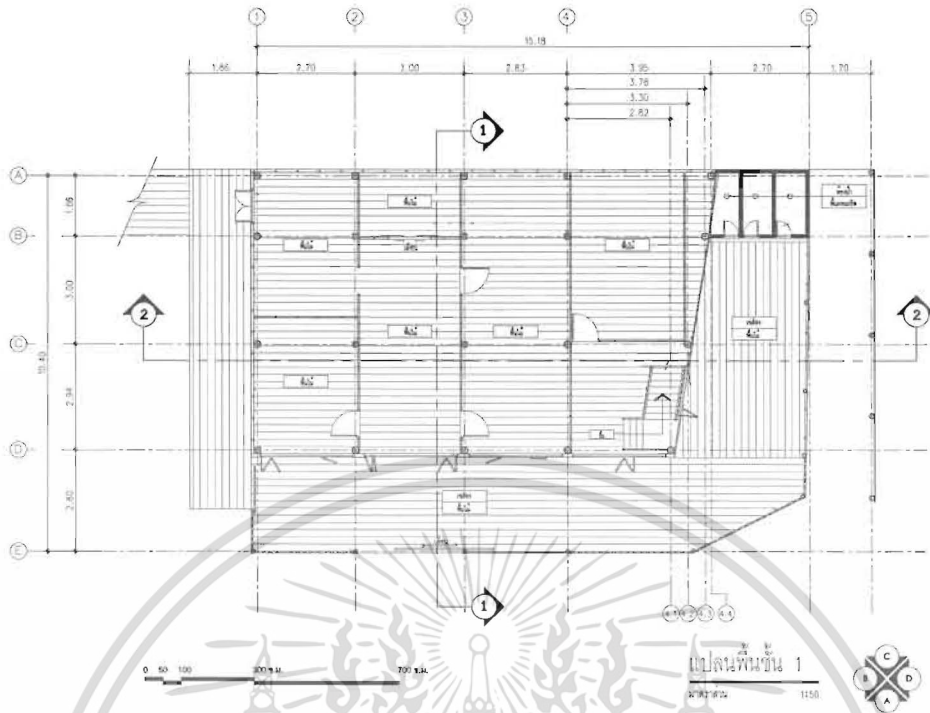
3.4 แบบสถาปัตยกรรมของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ก่อนการปรับปรุงฟื้นฟู

ระหว่างเดือนกันยายน – ตุลาคม พ.ศ. 2556 นายปริญญา ชูแก้ว พร้อมด้วย ผศ.พรจิต พิระพัฒนกุล (อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย) และนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย จำนวน 4 คน ได้ร่วมกันดำเนินการบันทึกข้อมูลสถาปัตยกรรมของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 โดยการรังวัดและเขียนแบบทางสถาปัตยกรรมด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ AutoCAD

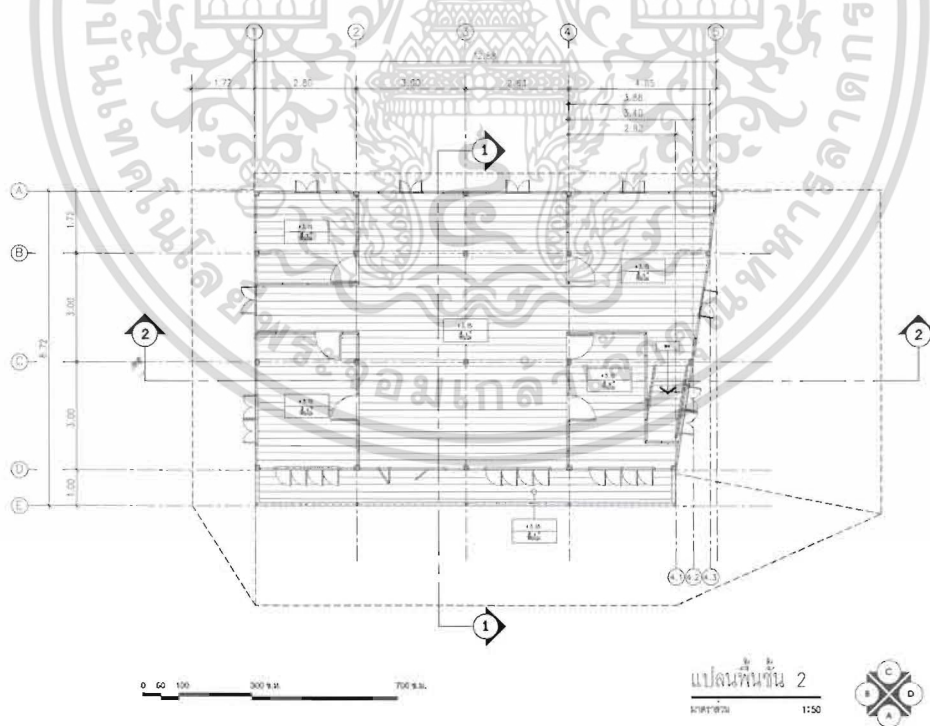

ภาพที่ 3.16 – 3.17 บรรยากาศการทำงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และที่ยังอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

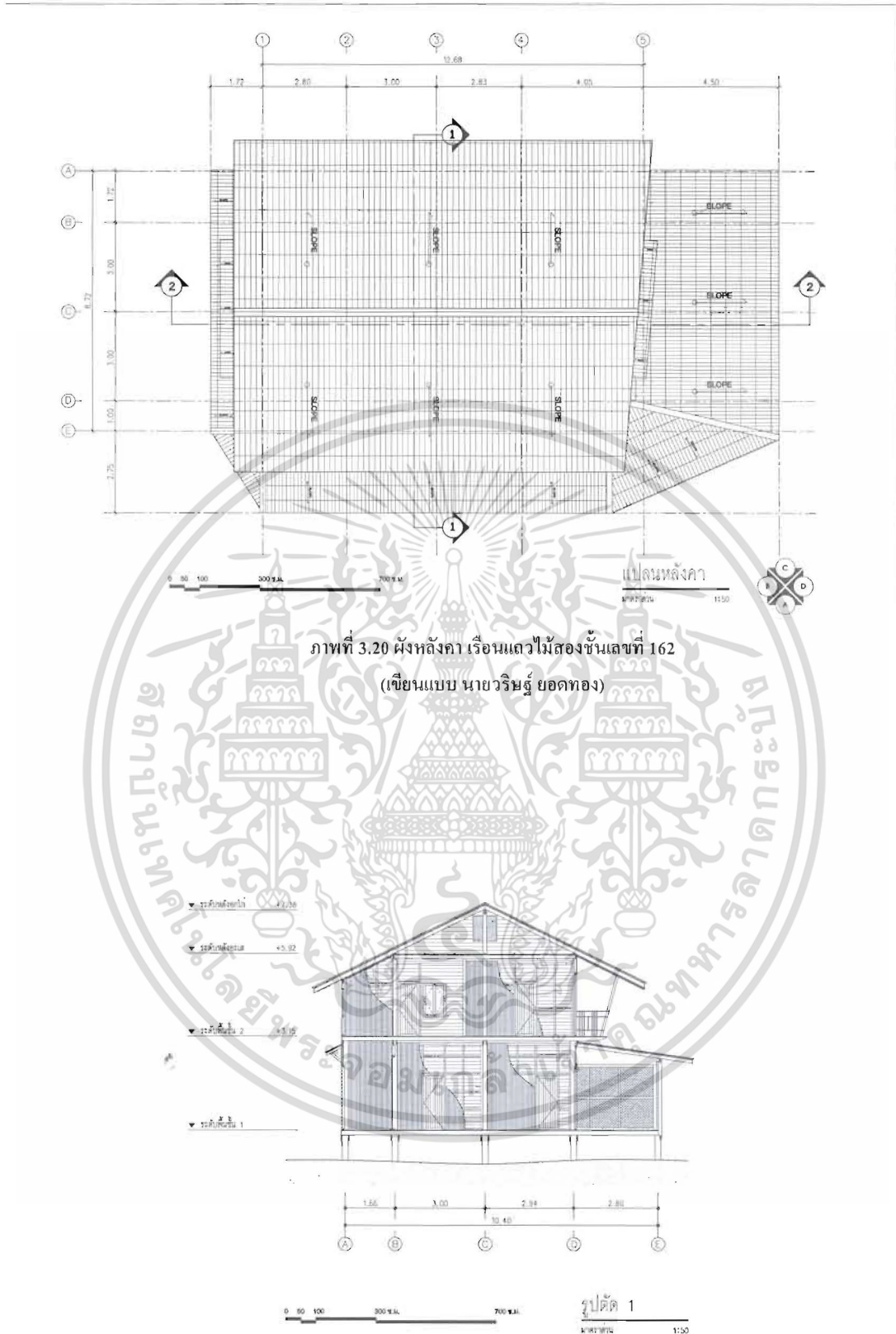

ภาพที่ 3.18 ผังพื้นชั้น 1 เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นายวิรัช ยอดทอง)

ภาพที่ 3.19 ผังพื้นชั้น 2 เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นายวิรัช ยอดทอง)

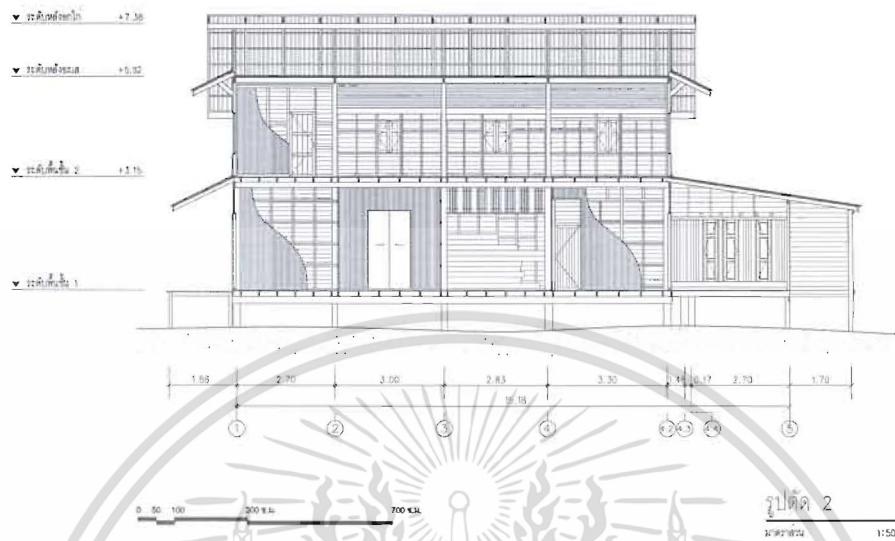
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

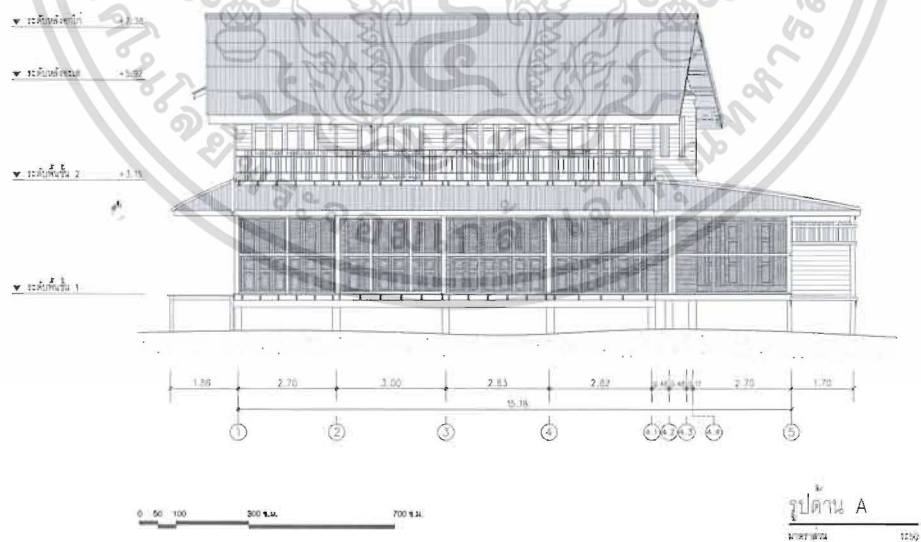
ภาพที่ 3.20 ผังหลังคา เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นายวิรัช ยอดทอง)

ภาพที่ 3.21 รูปตัดตามขวาง เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นายวิรัช ยอดทอง)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

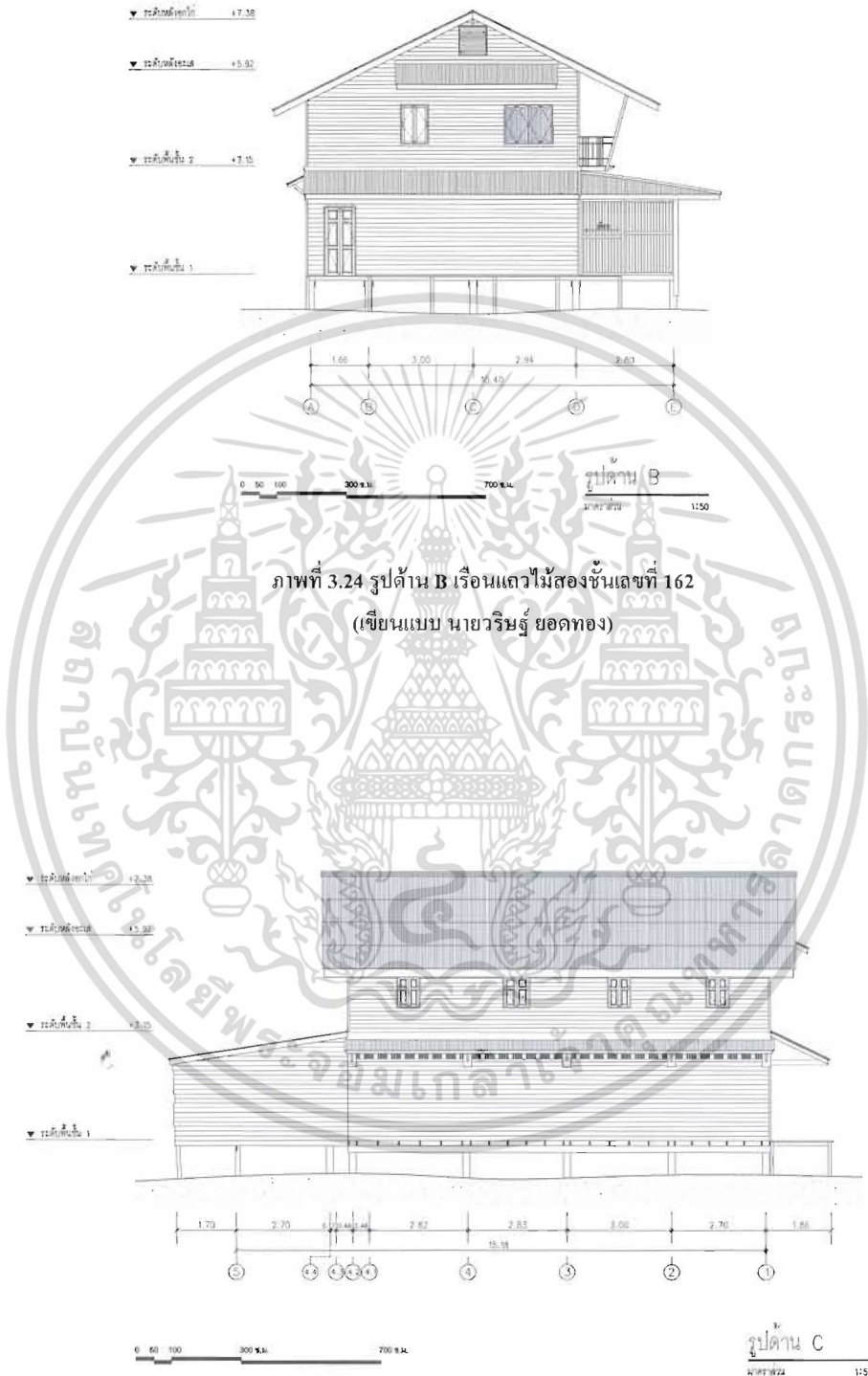

ภาพที่ 3.22 รูปตัดตามยาว เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นายวิรัช ยอดทอง)

ภาพที่ 3.23 รูปด้าน A เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นายวิรัช ยอดทอง)

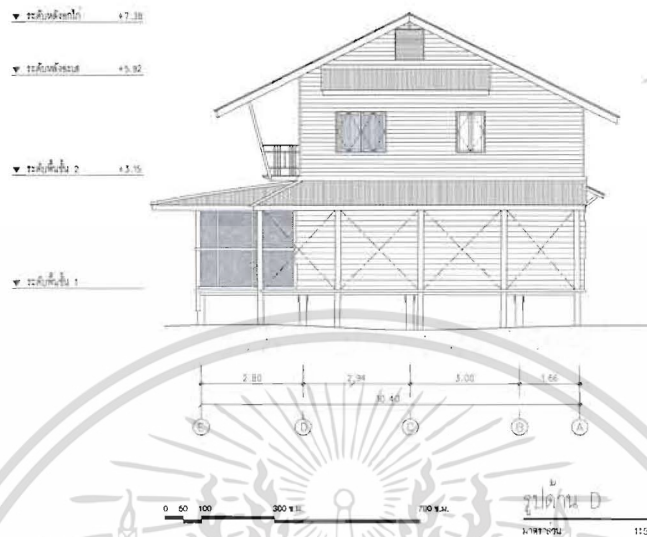
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.24 รูปด้าน B เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นายวิรัช ยอคทอง)

ภาพที่ 3.25 รูปด้าน C เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นายวิรัช ยอคทอง)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.26 รูปด้าน D เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นายวิรัช ยอดทอง)

การเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ทำให้ผู้วิจัยและเจ้าของอาคารได้ข้อมูลในด้านรูปแบบ ผังพื้น และสภาพอาคารโดยทั่วไป ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเลือกวิธีการอนุรักษ์ที่เหมาะสม

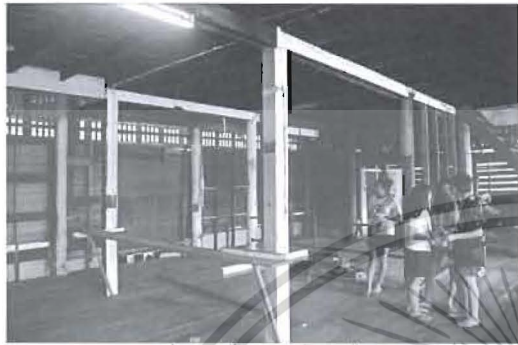
3.5 การปรับปรุงฟื้นฟูเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162

ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 – เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2557 นายชวลิต สัทธรรมสกุล ได้ดำเนินการปรับปรุงฟื้นฟูเรือนแถวไม้เลขที่ 162 ประกอบด้วยการทำงานดังนี้ คือ

1. การสำรวจสภาพอาคารอย่างละเอียดและการถ่ายรูปอาคาร
2. รื้อผนังภายในทั้งชั้นล่างและชั้นบน และรื้อผนังภายนอกชั้นล่างบางส่วน
3. รื้อพื้นไม้ชั้นล่าง ยกพื้นชั้นล่างให้สูงขึ้น และเสริมโครงสร้างพื้นชั้นล่าง
4. รื้อห้องน้ำชั้นล่าง
5. ย้ายบันไดไม้ภายในบ้านจากที่ตั้งเดิมไปสู่ที่ตั้งใหม่
6. รื้อราวกันตกบริเวณระเบียงชั้นล่าง
7. กั้นห้องภายในใหม่ทั้งชั้นล่างและชั้นบน
8. สร้างห้องน้ำใหม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9. สร้างราวกันตกบริเวณระเบียงชั้นล่างใหม่
10. ติดตั้งระบบไฟฟ้า ประปา ประตูและหน้าต่างใหม่
11. สร้างคิ้วและเคาน์เตอร์ภายในพื้นที่ชั้นล่าง
12. สร้างท่าเรือ

ภาพที่ 3.27 รั้วผนังภายในชั้นล่าง

ภาพที่ 3.28 รั้วพื้นไม้ชั้นล่าง ยกพื้นชั้นล่างให้สูงขึ้น และเสริมโครงสร้างพื้นชั้นล่าง

ภาพที่ 3.29 รั้วและติดตั้งผนังไม้ภายนอกใหม่ ประตูและหน้าต่าง ด้านทิศเหนือ

ภาพที่ 3.30 รั้วและติดตั้งผนังไม้ภายนอกใหม่ ประตูและหน้าต่าง ด้านทิศตะวันตก

ภาพที่ 3.31 กั้นห้องภายในใหม่ทั้งชั้นล่างและชั้นบน

ภาพที่ 3.32 สร้างห้องน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.33 สร้างครัวและเคาน์เตอร์ภายในพื้นที่ชั้นล่าง

ภาพที่ 3.34 สร้างราวกันตกและท่าเรือ

ภาพที่ 3.35 ระเบียงไม้ชั้นล่างภายหลังการปรับปรุงฟื้นฟู

ภาพที่ 3.36 ผนังไม้ภายนอกด้านทิศเหนือ

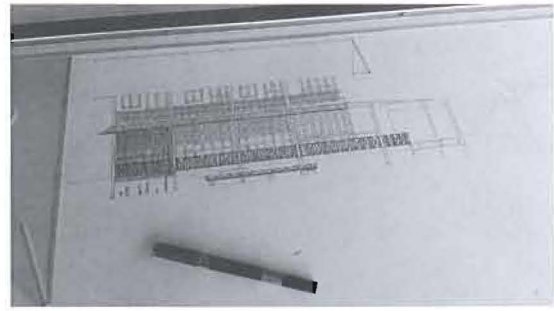
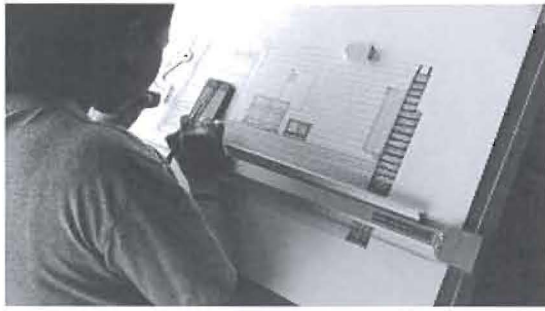
3.6 แบบสถาปัตยกรรมของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ภายหลังการปรับปรุงฟื้นฟู

ระหว่างเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม พ.ศ. 2557 นายปริญญา ชูแก้ว นายชนทัช จันเสน และ นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรมและการออกแบบ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จำนวน 10 คน ได้ร่วมกันดำเนินการเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น (Vernacular Documentation) ของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ภายหลังการปรับปรุงฟื้นฟู สำหรับข้อมูลที่ได้จากการทำงานครั้งนี้สามารถใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับอาคาร ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการศึกษาด้านประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมได้

ภาพที่ 3.37 – 3.38 บรรยากาศการทำงานเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น ของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

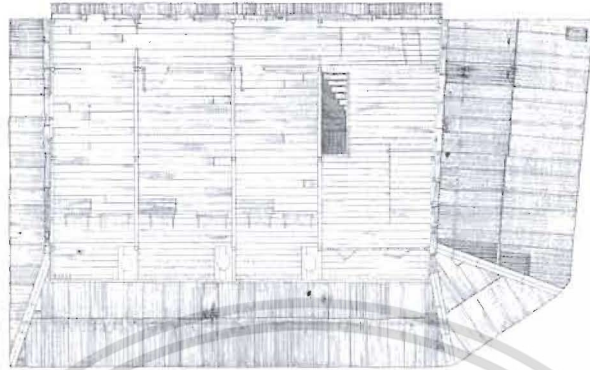
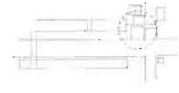
ภาพที่ 3.9 – 3.42 บรรยายภาพการทำงานเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมแบบพื้นดิน ของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162

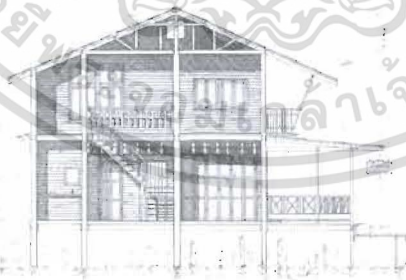
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ถนนราชมงคล ตำบลบันนังสตา อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา 92100 โทร. 075-511111 โทรสาร 075-511112 อีเมล: info@rajabhat-yala.ac.th
 Rajabhat Pattani, Jalan Rasmongkol, Bannangstata, Bannangstata District, Bannangstata Regency, Pattani Province, Thailand. Phone: (+66) 075 511111, Fax: (+66) 075 511112, Email: info@rajabhat-yala.ac.th

ภาพที่ 3.43 ผังพื้นที่ชั้น 1 เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
 (เขียนแบบ นางสาวปัญชส โทร์ศรี)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

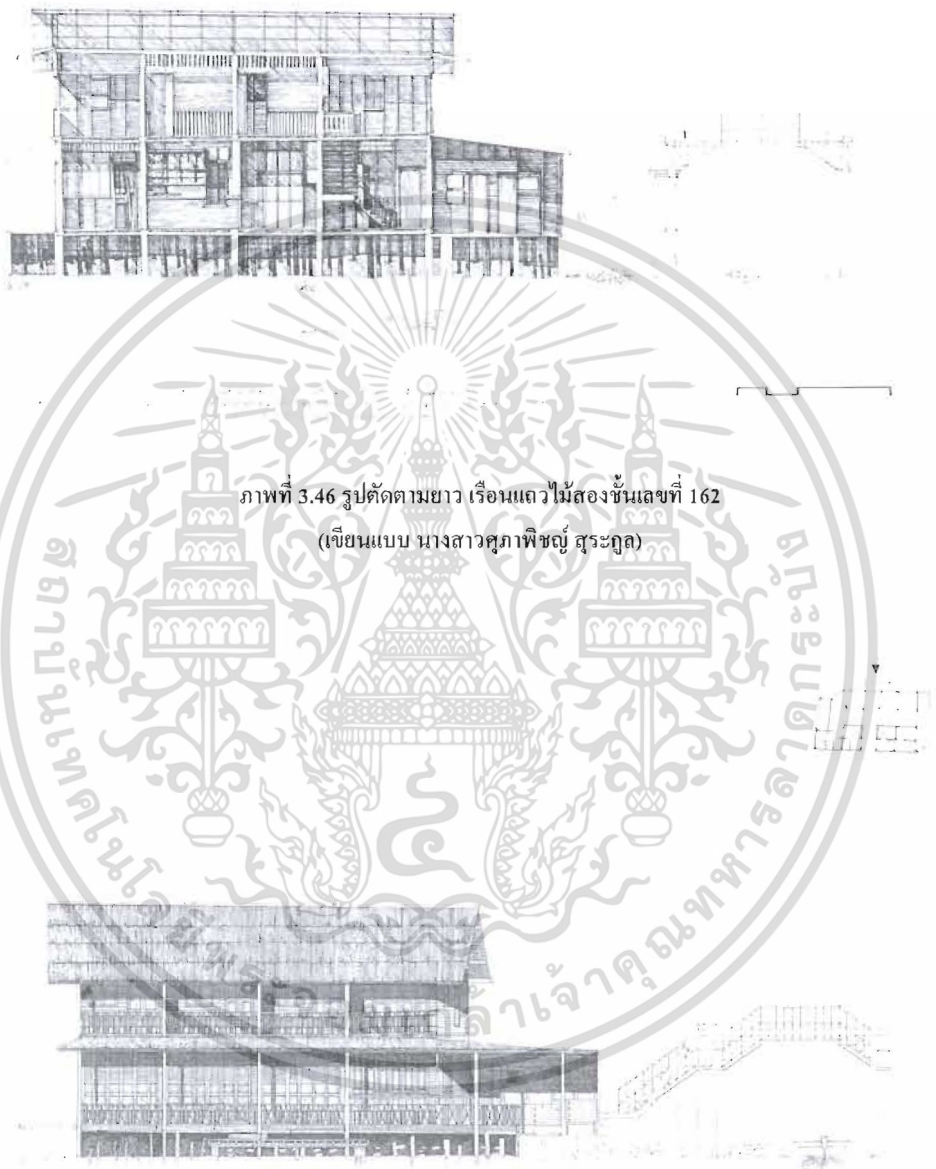

ภาพที่ 3.44 ผนังชั้น 2 เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นางสาวมณฑิกานต์ รุ่งอรุณ)

ภาพที่ 3.45 รูปตัดตามขวาง เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นางสาวชลธิชา ละม้านศรี)

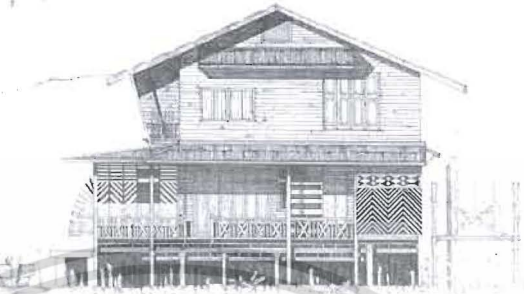
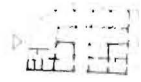
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.46 รูปตัดตามยาว เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นางสาวศุภาพิชญ์ สุระกุล)

ภาพที่ 3.47 รูปด้านทิศใต้ เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นายสมบุญ รอดรัตนา)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

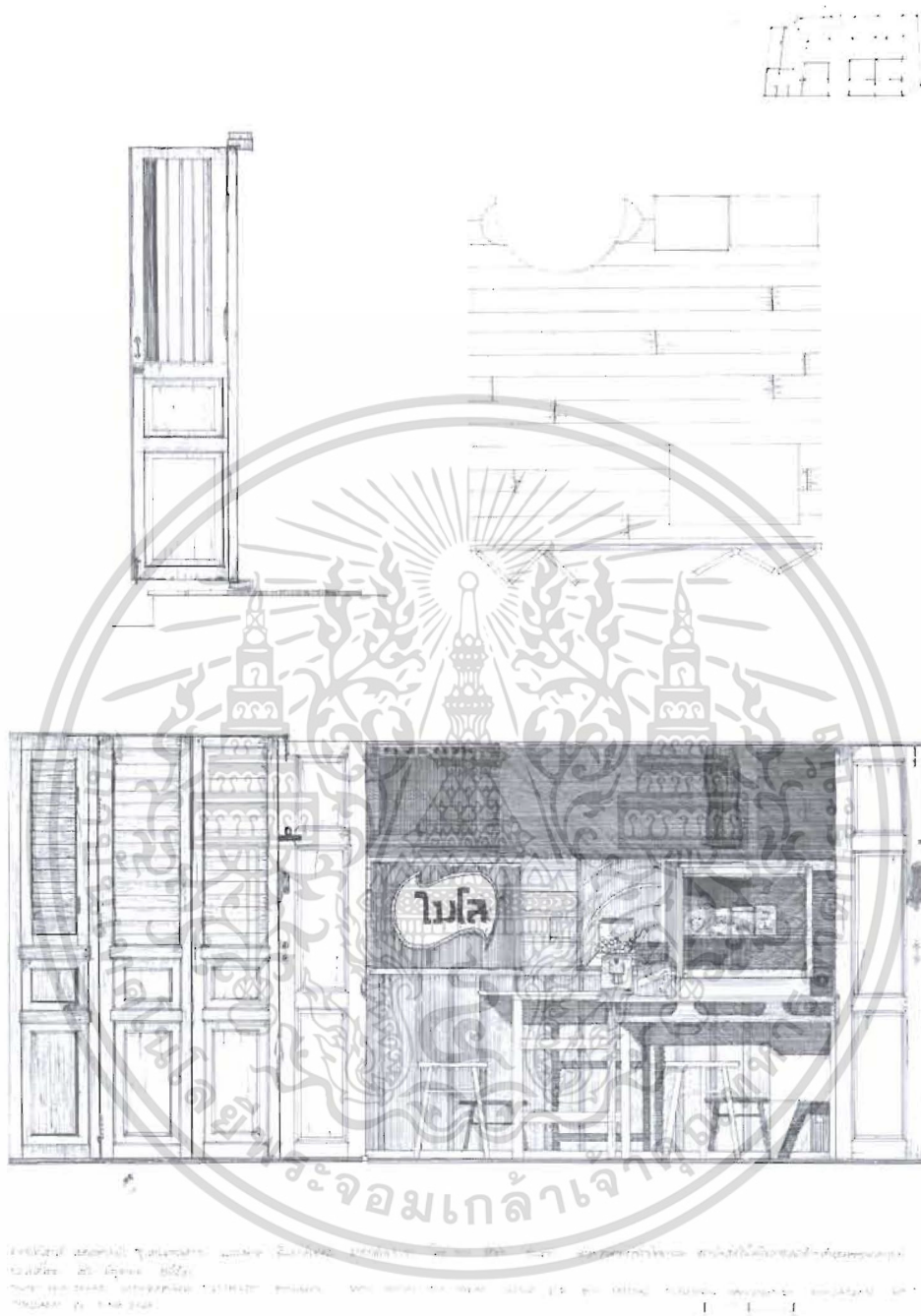

ภาพที่ 3.48 รูปด้านทิศตะวันออก เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นางสาวฉันทันท์ มอโรสง)

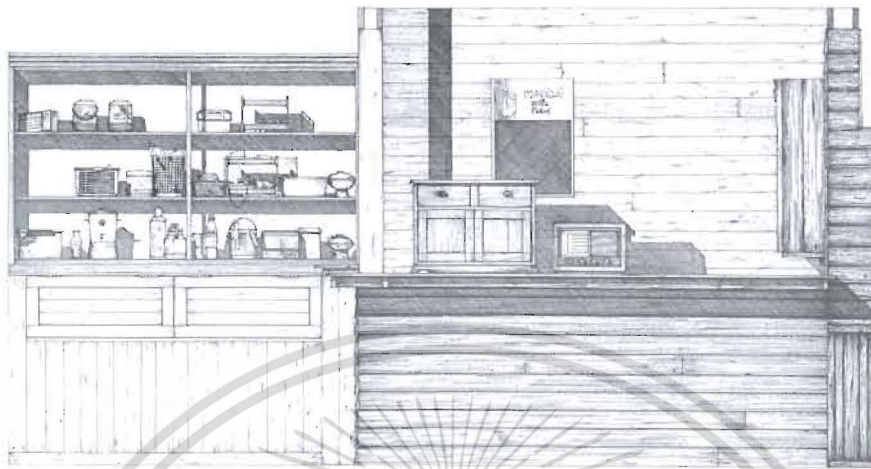
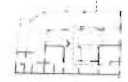
ภาพที่ 3.49 รูปด้านทิศตะวันตก เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นางสาวนิชา สิทธิชัย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.50 เฟอร์นิเจอร์ภายในเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
(เขียนแบบ นายรัชชัย ตันนมาก)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขอสงวนลิขสิทธิ์ในเอกสารนี้ไว้เป็นของตนเอง ไม่ให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากข้าพเจ้า

ภาพที่ 3.51 เฟอร์นิเจอร์ภายในเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162

(เขียนแบบ นางสาวดวงพร สุทธิจิตร)

หลังจากนั้น นายชวลิต สัทธรรมสกุล ได้จัดสร้างพื้นที่นั่งริมน้ำเพิ่มเติม และติดตั้งแผงกันแดดไม้บริเวณใต้หลังคาระเบียงไม้ชั้นล่างจนมีสภาพสมบูรณ์ตามที่ได้วางแผนไว้

ภาพที่ 3.52 เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ภายหลังการปรับปรุงฟื้นฟู

วันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2557

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.7 การนำเสนอผลงาน

ระหว่างวันที่ 2 – 3 สิงหาคม พ.ศ. 2557 นายปริญญา ชูแก้ว นายชนทัต จันเสน นักศึกษา สาขาวิชาสถาปัตยกรรมและการวางแผน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และนักศึกษาศาสาวิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรมและการออกแบบ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้ร่วมกันจัดนิทรรศการผลงานการเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น (Vernacular Documentation) ของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 นอกจากนี้ ยังมีการนำเสนอผลงานการเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่นของอาคารสถานีรถไฟแม่พวก ภาพวาดอาคาร สถานีรถไฟ ภาพวาดชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิม และการเสวนาในหัวข้อ “อนุรักษ์ประวัติศาสตร์.....ไม่ทิ้งรัฐเราก็ทำได้”

ผลของการจัดนิทรรศการครั้งนี้ ทำให้ผู้ที่มาร่วมงานได้เรียนรู้ประวัติความเป็นมาและคุณค่าในด้านต่างๆ ของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 และชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดเห็นระหว่างนักวิชาการ เจ้าของอาคาร และผู้อยู่อาศัยในชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ ถึงความเป็นไปได้ในการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมของชุมชนอีกด้วย

ภาพที่ 3.53 นิทรรศการ “อนุรักษ์ประวัติศาสตร์.....ไม่ทิ้งรัฐเราก็ทำได้” ที่เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.54 นิทรรศการ “อนุรักษ์ประวัติศาสตร์.....ไม่ทิ้งรัฐเราก้ทำได้” ที่เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162

ภาพที่ 3.55 นิทรรศการ “อนุรักษ์ประวัติศาสตร์.....ไม่ทิ้งรัฐเราก้ทำได้” ที่เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162

หลังจากนั้นในวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2557 นายปริญญา ชูแก้ว ได้นำโปสเตอร์เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ไปจัดแสดงร่วมกับผลงานวิจัยของคณาจารย์และนักศึกษาศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) ณ อาคารนวัตกรรมการเฉลิมพระเกียรติ สจล. โดยผลงานนี้ได้รับรางวัลงานวิจัยที่ได้รับความนิยมมากที่สุด (Popular Research Awards)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเก็บข้อมูลแบบพื้นถิ่นของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
บริเวณชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
The Vernacular Documentation of Wooden Two - Story Shop House No. 162
In Hua Takhe Old Market Community, Ladkrabang District, Bangkok

KMITL
พระจอมเกล้าลาดกระบัง

หัวหน้าโครงการ: นายปริญญา ขุนแก้ว ผู้ร่วมวิจัย: นายณรัช จันเสน
หน่วยงานสังกัด: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
แหล่งทุน: งบประมาณเงินรายได้ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล. ปีงบประมาณ: 2557
ระยะเวลาดำเนินงานโครงการ: 1 ตุลาคม พ.ศ. 2556 - 30 กันยายน พ.ศ. 2557 งบประมาณตลอดโครงการ: 80,000 บาท

ความเป็นมาของชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้และเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162
ชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้เป็นย่านการค้าของชาวหัวตะเข้ซึ่งมีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 100 ปี อาคารและสิ่งปลูกสร้าง
ดั้งเดิมมีลักษณะทรงจั่วหรือทรงปั้นหยาแบบโบราณ - ตรีภพ และก่อด้วยอิฐหรือปูนดิบแบบเหนียว - ไม้
นอกจากนี้ยังมีอาคารพาณิชย์แบบปูนเปลือยที่สร้างขึ้นในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 เศรษฐกิจถดถอย
และปรากฏการณ์ภัยพิบัติเมื่อ สิบกว่าปีที่แล้วได้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสภาพภูมิทัศน์ของเมือง

กระบวนการมีส่วนร่วม
โครงการวิจัยได้เกิดภายใต้โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า หัวตะเข้ โดยผู้ศึกษาได้ร่วมกับ
ในชุมชนของภาคีวิจัยบ้าน ซึ่งมีภารกิจหลักคือ การวิจัยเชิงชุมชน การระบุคุณค่า การระบุคุณค่า
ความสำคัญในทางสถาปัตย์ แนวทางการวางผังและบูรณการพื้นที่ การนำไปสู่การปฏิบัติ
ตามแผน สรุปและเขียนรายงาน

ชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้มีความเจริญรุ่งเรืองมาอย่างยาวนาน โดยกลายเป็นศูนย์กลางการค้าของภาคีวิจัยของย่าน
จนกระทั่งมีการพัฒนาถนนสุขุมวิท ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการไหลเวียนของชุมชนโดยรอบถนนในบริเวณหัวตะเข้และ
เข้ามาแทนที่บริเวณโดยรอบหัวตะเข้ นอกจากนี้มีการรื้อถอนอาคารพาณิชย์แบบปูนเปลือยที่มีคุณค่าและมีการตีความ
หมายของอาคารพาณิชย์แบบโบราณ ส่งผลให้คุณค่าเดิมของร้านค้าในชุมชนแห่งนี้มีน้อยชิ้นอันได้แก่เรือนแถวไม้
ขายของชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ซึ่งอยู่ ขุนตาล รวมถึงอาคารพาณิชย์หลายหลังซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อันเนื่อง
จากการมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง การขาดงบประมาณและบุคลากรในการอนุรักษ์ การเปลี่ยนแปลง
กรรมสิทธิ์ การขาดข้อมูลสภาพ การขาดกฎหมายที่ช่วยปกป้องคุ้มครอง และการพัฒนาโครงการต่างๆ ของภาครัฐ ซึ่งนับเป็นข้อ
สำคัญที่ทำให้ชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้สูญเสียคุณค่าเดิมอันเป็นชุมชนที่เกื้อกูลกัน

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบทางด้านความเปลี่ยนแปลงมีอยู่อย่างเห็นได้ชัดในชุมชนได้มีการบูรณาการกันทางด้านกายภาพของ
เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ของชาวหัวตะเข้ และสิ่งมีชีวิต เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ถูกศึกษาตั้งแต่ช่วงปฏิวัติ
และตลอดช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ ชุมชนโบราณแห่งนี้ที่มีอยู่ ๓๓ ปี ที่ผ่านมาก
เจ้าของอาคารได้เลิกกิจการขายของแล้ว และมีการบูรณะอาคารได้โดยมีงานวิจัยที่สนับสนุนการฟื้นฟูจากรัฐบาลในปี ๒๕๕๓ โดยในต้น
ปี พ.ศ. 2556 คณะผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบ ได้ศึกษาคุณค่าเดิมของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ซึ่งมีความสำคัญ
โดยที่คนละวัยได้บันทึกข้อมูล งานเขียนบันทึกทางด้านประวัติศาสตร์ และสิ่งปลูกสร้าง และสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน
ที่เปลี่ยนแปลงรวมทั้งวิถีชีวิตชุมชน พ.ศ. 2557

การสำรวจทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม
การสำรวจทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม สถาปัตย์ การวิจัยภาคการ เก็บข้อมูลภาค
สถาปัตยกรรม การลงพื้นที่และเก็บข้อมูลภาคประวัติศาสตร์และชุมชนของเรือนแถวไม้
เลขที่ 162 การสำรวจแบบดั้งเดิมปัจจุบัน ชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ ย่านบ้านนี้ โครงสร้าง
และวัสดุที่คงเหลืออยู่ สภาพอาคารและบูรณะ การศึกษาในแง่สถาปัตยกรรมและการสร้าง
เรือนแถวไม้ เลขที่ 162 ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ศึกษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์
และสถาปัตยกรรม รวมถึงคุณค่าและแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูอาคารที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลง (adaptive
reuse) และปรับปรุงพื้นที่ (rehabilitation)

ขอบเขตของการวิจัย

ชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 195 ตร.ม. และพื้นที่ใช้สอยประมาณ 105 ตร.ม.
ของเลขที่ 162 นี้จะประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ลักษณะทางสถาปัตยกรรม และประวัติของเจ้าของบ้านและพื้นที่ค้าขาย
เกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนโบราณที่มีอยู่เลขที่ 162
งานสถาปัตย์ในแนวประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมและการอนุรักษ์และบูรณะอาคารที่แสดง - และมีการ
เก็บข้อมูลทางด้านสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น (Vernacular Documentation)

ข้อเสนอแนะ

การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้และเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 นี้ควรดำเนินการโดย
ทั้งชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานราชการ การตั้งถิ่นฐาน และวิถีชีวิต
และการพัฒนาแบบที่สนับสนุนวิถีวัฒนธรรมของชุมชน การจัดการทำระบบน้ำดื่ม
อาคารควรมีแนวร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในพื้นที่ เจ้าของอาคารที่ยังคงดูแล
และบริหารจัดการในการมีทิศทางและทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด

ภาพที่ 3.56 โปสเตอร์การเก็บข้อมูลแบบพื้นถิ่นของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 บริเวณชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้

ผลของการร่วมงานครั้งนี้ ทำให้คณาจารย์และนักศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังได้เรียนรู้ถึงความเป็นมาของชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้และเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย กระบวนการมีส่วนร่วม การสำรวจทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม การปรับปรุงฟื้นฟู และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ด้วยเทคนิคและวิธีการที่เหมาะสม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และที่ยังอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

สรุปผลและเสนอแนะ

การเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และการปรับปรุงฟื้นฟูเรือนแถวไม้สองชั้น เลขที่ 162 ในการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ (Historic Preservation) โดยภาคประชาชน ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิชาการ เจ้าของอาคาร ผู้เช่า อาคาร นักศึกษา ช่างก่อสร้าง และผู้อยู่อาศัยในชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ ตั้งแต่การระบุคุณค่า ความสำคัญของอาคาร การเลือกเทคนิคและวิธีการอนุรักษ์ที่เหมาะสม และการปฏิบัติตามแผนอนุรักษ์ที่ได้วางไว้

4.1 สรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

เรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 เป็นอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ สามารถใช้เป็นสถานที่สำหรับการศึกษาถึงเทคนิควิธีการก่อสร้าง รวมทั้งการเรียนรู้การเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอย (adaptive reuse) และปรับปรุงฟื้นฟู (rehabilitation) จากบ้านเช่ามาเป็นร้านขายเครื่องดื่ม และที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกิจกรรมร่วมสมัยที่สอดคล้องกับลักษณะการอยู่อาศัยของชุมชน และก่อให้เกิดรายได้และคุณค่าทางเศรษฐกิจมากพอที่จะรักษาอาคารนั้นไว้ได้

สำหรับการปรับปรุงฟื้นฟูอาคารนั้น คุณชาติ สัทธรรมสกุล สามารถรักษาสภาพและความแท้ของอาคารและวัสดุได้เป็นอย่างดี ทำให้อาคารยังคงลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของเรือนค้าขายริมน้ำไว้ได้

4.2 เสนอแนะ

ชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้เป็นตัวอย่างของชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมในประเทศไทยที่ตั้งอยู่ริมน้ำ เป็นชุมชนที่มีความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจและสังคมมาอย่างยาวนาน ถึงแม้ว่าในช่วงระยะเวลาต่อมา การคมนาคมทางถนนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทำให้การขนส่งสินค้า และการเดินทางระหว่างชุมชนโดยทางรถยนต์ได้รับความนิยมมากขึ้นด้วย เพราะความสะดวกและรวดเร็วที่มีมากกว่าการเดินทางโดยทางเรือ ส่งผลให้ชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ค่อยๆ ซบเซาลง อย่างไรก็ตาม ชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ยังคงรักษาบทบาทสำคัญในด้านการรองรับการอยู่อาศัยของผู้คนในปัจจุบัน

(housing stock) รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ประเพณีและวิถีชีวิต ซึ่งเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า

ปัจจุบัน สภาพของอาคารและสิ่งปลูกสร้างภายในชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้มีสภาพปานกลาง และทรุดโทรมเป็นส่วนใหญ่ สาเหตุส่วนหนึ่งเนื่องมาจากอายุของอาคารซึ่งสร้างมานานกว่า 50 ปี ประกอบกับสภาพภูมิอากาศในประเทศไทยซึ่งเป็นแบบร้อนชื้น ทำให้อาคารซึ่งใช้ไม้เป็นวัสดุหลัก ในการก่อสร้างง่ายต่อการผุพังกว่าอาคารที่สร้างด้วยคอนกรีต รวมทั้งขาดการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่องจากเจ้าของอาคาร และผู้เช่าอาคาร

ดังนั้น การอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ด้วยวิธีการที่เหมาะสมจึงมีความจำเป็น เพื่อที่จะรักษาพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นด้วยความสวยงามทางสถาปัตยกรรม การตั้งถิ่นฐาน การวางผังเมือง วิถีชีวิต และสภาพสังคมเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งมีผลในด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองอีกด้วย

สำหรับการทำงานนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในพื้นที่ เจ้าของอาคาร และนักวิชาการในการปรึกษาหารือและทำงานร่วมกันเพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งมรดกทางสถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์อันมีค่าของชุมชน ซึ่งจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจชาวเมือง โดยการจัดทำแผนงานอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนนั้น ประกอบด้วยแผนงานระยะสั้น แผนงานระยะกลาง และแผนงานระยะยาวดังนี้ คือ

1. แผนงานระยะสั้น

1.1 สร้างความตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของพื้นที่ชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้โดยจัดทำป้ายหรือสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายถึงพื้นที่ที่เป็นจุดกำเนิดของชุมชน การทำป้ายหรือสัญลักษณ์ดังกล่าวต้องมีความกลมกลืนกับสภาพโดยรอบ รวมทั้งการให้รางวัลอาคารอนุรักษ์ดีเด่นของเมืองหรือจังหวัด

1.2 สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการตั้งกลุ่มที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ย่านชุมชนหรือกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์โดยผู้อยู่อาศัยในชุมชนเอง และเพื่อเฝ้าระวังภัยคุกคามต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับชุมชน

2. แผนงานระยะกลาง

2.1 สำรวจเพื่อจัดทำขอบเขตชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ที่ชัดเจนโดยพิจารณาจากองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาและการพัฒนาการของชุมชน ลักษณะเฉพาะทางกายภาพ กิจกรรมและการเชื่อมโยงกิจกรรมนั้นด้วยพื้นที่ลักษณะต่างๆ สภาพปัจจุบันของพื้นที่ที่ยังคงมีหลักฐานทางกายภาพหลงเหลืออยู่ และการเห็นชอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่

2.2 ระบุคุณค่าความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์¹ และจัดทำบัญชีแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนที่จับต้องได้ (tangible cultural heritage) เช่น อาคารและสิ่งปลูกสร้างสำคัญ และที่จับต้องไม่ได้ (intangible cultural heritage) เช่น กิจกรรมประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อจะร่วมกันหาหนทางในการส่งเสริมให้เกิดการรักษา

การจัดทำแผนที่มรดกวัฒนธรรม (cultural heritage atlas) เป็นผลผลิตจากกระบวนการที่มาจากความร่วมมือร่วมใจของบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรและหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ที่มีความสำคัญในด้านการพักอาศัย สังคมเศรษฐกิจ โบราณคดี ประวัติศาสตร์ หรือสถาปัตยกรรมมาตั้งแต่อดีตและอาจต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เช่น ชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิม ย่านเมืองเก่า หรือเมืองประวัติศาสตร์ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเอกสารอ้างอิงร่วมกันในการระบุแหล่งมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของพื้นที่ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อไป

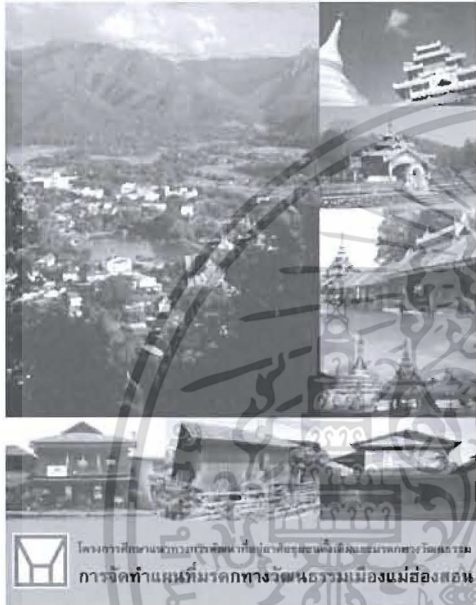
การระบุแหล่งมรดกวัฒนธรรมนั้น จะเริ่มจากการศึกษาประวัติความเป็นมาของพื้นที่ การจัดทำแผนที่พื้นฐานระบบดิจิทัล การออกสำรวจและระบุแหล่งมรดก และการนำเสนอในรูปแบบของแผนที่มรดกวัฒนธรรมที่จะเน้นเฉพาะสิ่งที่จับต้องได้ซึ่งสามารถระบุตำแหน่งในแผนที่ ได้แก่ สถาปัตยกรรม บริเวณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือบุคคลสำคัญ และแหล่งธรรมชาติที่มีความงดงามและมีความหมายต่อชุมชน เช่น คูเมือง กำแพงเมือง ป้อมปราการ ศาสนสถาน วัด บ้านเจ้าเมือง อาคารบ้านเรือนเอกชน ระบบโครงข่ายถนน และการระบายน้ำ เป็นต้น ส่วนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ที่หมายรวมถึง ภาษา ความคิดเชื่อ เทศกาล อาหาร การแต่งกาย ดนตรี การละเล่น และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะนั้นจะใช้วิธีการอธิบายถึงความสัมพันธ์ของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้กับการใช้พื้นที่และอาคาร เช่น การใช้พื้นที่หรืออาคารสำคัญในเมืองเพื่อการจัดประเพณีประจำปีมาตั้งแต่สมัยโบราณ หรือการใช้เส้นทางในการประกอบพิธีกรรมสำคัญของเมือง หรือคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างมรดกวัฒนธรรมที่เป็นกายภาพกับที่ไม่ใช่กายภาพที่บางครั้งไม่สามารถแยกพิจารณาเป็นส่วนๆ ได้

ดังนั้น แผนที่มรดกวัฒนธรรมนี้จึงเป็นเอกสารที่ทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ เช่น เทศบาลอาจใช้เป็นฐานข้อมูลประกอบการจัดทำแผนพัฒนา

¹ การระบุคุณค่าความสำคัญที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลมากที่สุด คือ อนุสัญญา ซึ่งร่างขึ้นโดย ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) ประเทศออสเตรเลียในปี ค.ศ. 1981 โดยกฎบัตรนุราชอธิบายว่าสถานที่ใดๆ จะมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ก็ต่อเมื่อสถานทีนั้นมีอิทธิพล หรือได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์ และบุคคลในช่วงใดช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ เป็นสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์สำคัญ คุณค่าทางประวัติศาสตร์จะมีความเด่นชัดเมื่อหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือบุคคลนั้นยังปรากฏอยู่ในพื้นที่ หรือสถานทีนั้นยังมีความสมบูรณ์อยู่ แต่บางครั้งสถานทีนั้นอาจเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญอย่างมากจนแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วก็ตามก็ยังคุณค่าอยู่ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์การใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

เทศบาลในด้านต่างๆ ตั้งแต่การออกแบบระบบสาธารณูปโภค การวางแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ การปรับปรุงพื้นที่ชุมชน การวางแผนพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่วนภาคธุรกิจเอกชน อาจใช้เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติอันจะนำมาซึ่งเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ในขณะที่ภาคสังคมอาจนำมาใช้เพื่อการปลูกฝังให้ประชาชนได้ทราบและเข้าใจถึงแหล่งมรดกอันมีค่าของเมืองซึ่งจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจประชาชนในพื้นที่ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พื้นที่นั้นยังคงเป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์มีคุณค่าและความหมายต่อทุกคน

ภาพที่ 4.1 แผนที่มรดกวัฒนธรรมเมืองแม่ฮ่องสอน
(ภาพ การเคหะแห่งชาติ)

ภาพที่ 4.2 แผนที่มรดกวัฒนธรรมเมืองน่าน
(ภาพ สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

2.3 กำหนดวิธีการอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับคุณค่าความสำคัญของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง สำหรับการรักษาความแท้ (authenticity)² และบูรณภาพ (integrity)³ ควรใช้วัสดุฝีมือช่างและวิธีการที่เหมาะสม นอกจากนี้ควรมีการสืบทอดองค์ความรู้และวิธีการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง

2.4 ดำเนินการอนุรักษ์อาคารตัวอย่างตามหลักวิชาการ โดยให้เป็นหนึ่งในโครงการภายใต้แผนพัฒนาของเมืองด้านการปรับปรุงพื้นที่ชุมชน

² การทดสอบความแท้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาหลักฐานที่พิสูจน์ได้ว่าลักษณะและคุณภาพดั้งเดิมแหล่งมรดก เช่น อาคารเก่า หรือชุมชนประวัติศาสตร์ยังคงรักษาลักษณะดั้งเดิมไว้มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะทางกายภาพ

³ การประเมินบูรณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาว่าองค์ประกอบดั้งเดิมของแหล่งมรดกยังคงรักษาลักษณะดั้งเดิมไว้มากน้อยเพียงใด ในกรณีของเมืองเก่าหรือชุมชนประวัติศาสตร์ มักจะพิจารณาองค์ประกอบดั้งเดิมของเมือง เช่น คูเมือง กำแพงเมือง ป้อมปราการ ศาสนสถาน วัด บ้านเจ้าเมือง ระบบโครงข่ายถนน การระบายน้ำ เป็นต้น ว่ายังคงอยู่หรือไม่ ในกรณีของอาคารหรือกลุ่มอาคารก็จะพิจารณาว่าองค์ประกอบเดิมยังอยู่ครบเพียงใด และหากว่ายังอยู่ครบแต่ได้มีการต่อเติมหรือติดตั้งอุปกรณ์เพิ่ม เช่น ป้ายโฆษณา เครื่องปรับอากาศ งานรับสัญญาณดาวเทียม เป็นต้น ก็ถือว่าเป็นการรบกวนบูรณภาพของอาคารหรือกลุ่มอาคารนั้นด้วย

3. แผนงานระยะยาว

3.1 บูรณาการตำแหน่งอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่า และแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้กับฐานข้อมูลทางผังเมืองของสำนักงานเขตลาดกระบัง เนื่องจากแผนที่ดิจิทัลที่ใช้ในการระบุตำแหน่งแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมเป็นแผนที่ที่สำนักงานเขตลาดกระบังใช้อยู่เป็นประจำ การนำชั้นข้อมูลตำแหน่งอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมมาเพิ่มเติมในฐานข้อมูลแผนที่ของสำนักงานเขตลาดกระบัง ซึ่งจะทำให้สำนักงานเขตลาดกระบังสามารถระบุอาคารหรือพื้นที่ที่จะต้องมีการดำเนินการเป็นพิเศษเพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ของพื้นที่ได้

3.2 ควบคุมการเปลี่ยนแปลงสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อม โดยการสนับสนุนให้รักษาอาคารที่คงลักษณะเฉพาะท้องถิ่น ส่วนอาคารที่สร้างใหม่ควรมีมาตรการควบคุมด้านความสูง รูปแบบและวัสดุเพื่อให้กลมกลืนกับลักษณะของชุมชนและพื้นที่โดยรอบ และควรทำรูปแบบสถาปัตยกรรมอาคารบ้านเรือนให้เอกชนได้ยึดถือก่อสร้าง

3.3 รักษาสภาพแวดล้อม โดยการกำหนดความสูงและขนาดของอาคารมิให้ข่มหรือบดบังอาคารดั้งเดิม กำหนดขนาดและตำแหน่งที่ติดตั้งป้ายโฆษณาทั้งของรัฐและเอกชน รวมทั้งอาจกำหนดวัสดุและกลุ่มโทนสีของอาคารที่ไม่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมโดยรวม

3.4 ฟื้นฟูแหล่งโบราณคดีและแหล่งประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ยังคงมีร่องรอยอยู่ ซึ่งควรได้รับการปรับปรุงสภาพและการเข้าถึง รวมทั้งการให้ป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมายที่ชัดเจน นอกจากนี้ควรมีการรักษาความสะอาดและปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชน

3.5 สร้างแรงจูงใจโดยการยกเว้นหรือลดภาษีที่ท้องถิ่นจัดเก็บ เช่น ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน สำหรับเจ้าของอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม และได้มีการอนุรักษ์อาคารไว้เป็นอย่างดี

3.6 จัดหาแหล่งเงินทุนภายนอกในการอนุรักษ์อาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม โดยร่วมกับองค์กรภาคประชาชน

3.7 จัดหาวัสดุและช่างฝีมือที่มีคุณภาพสำหรับการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่า

3.8 ส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลดีสำหรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

3.9 ส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ได้มีรายได้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพชีวิตและการอยู่อาศัยในชุมชน

นอกจากนี้ ควรมีการเรียกร้องให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนท้องถิ่นที่ต้องการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของตนเองเพื่อให้มีทรัพยากรเพียงพอทั้งในด้านวิชาการ บุคลากร แนวทาง และแผนงาน และงบประมาณในการดำเนินงาน ซึ่งจะมีส่วนช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติเอาไว้ได้อีกทางหนึ่งด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *โครงการศึกษาวิจัยมาตรฐานที่อยู่อาศัยและชุมชนเพื่อคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของเมือง (รายงานฉบับสมบูรณ์เสนอต่อการเคหะแห่งชาติ)*. กรุงเทพมหานคร, 2553.
- ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัฐิติ. *การอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมและชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- ยงธนิศร์ พิมลเสถียร. *การปรับปรุงฟื้นฟูเมืองและการอนุรักษ์เมือง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์. *อัตลักษณ์ชุมชนริมแม่น้ำแม่กลองและบางปะกง*. กรุงเทพมหานคร: สหภาพสื่อการพิมพ์, 2556.
- Burns, Wilfred. *New Town for Old : The Technique of Urban Renewal*. London : Leonard Hill Books Ltd., 1963.
- Chapin, F. Stuart, Jr. and Kaiser, J. Edward. *Urban Land Use Planning*. 3rd ed. Chicago : University of Illinois Press, 1979.
- Chapin, F. Stuart, Jr. et. al. *Urban Land Use Planning*. 4th ed. Chicago : University of Illinois Press, 1995.
- Cohen, Nahoum. "Methodology," in *Urban Conservation*, 266-270. Massachusetts : The MIT Press, 1999.
- Feilden, M. Bernard & Jokilehto, Jukka. *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*. 2nd ed. Rome : ICCROM, 1998.
- Fitch, James Marston. *Historic Preservation : Curatorial Management of the Built World*. 5th ed. Virginia : University Press of Virginia, 2001.
- Manley, Sanra and Guise, Richavol. "Conservation in the Built Environment." in *Introducing Urban Design: Interventions and Response*, 64-86. Singapore : Longman Singapore Publishers (Pte) Ltd., 1998.
- Sanoff, Henry. *Designing With Community Participation*. Pennsylvania : Dowden, Hutchinson & Ross, 1978.
- Tyler, Norman. *Historic Preservation : An introduction to Its History, Principles, and Practices*. New York : W.W. Norton & Company, 2000.

รายงานการใช้จ่ายเงินโครงการวิจัย

รหัสโครงการ/รหัสสัญญา 25570102002

แบบรายงานการใช้จ่ายเงินโครงการวิจัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

รายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 3 รอบ 12 เดือน ประจำปีงบประมาณ 2557

แหล่งงบประมาณแผ่นดิน (แบบปกติ) แหล่งเงินรายได้

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย) การเก็บข้อมูลแบบพื้นที่ถิ่นของเรือนแถวไม้สองชั้น เลขที่ 162 บริเวณตลาดเก่าหัวตะเข้

(ภาษาอังกฤษ) The Vernacular Documentation of Wooden Two - Story Shophouse No. 162 in Hua Takhe Old Market

ชื่อ-สกุลหัวหน้าโครงการวิจัย/ผู้รับทุน/ผู้วิจัย (อ./ดร./ผศ./รศ./ศ.) อาจารย์ ปรินญา ชูแก้ว

รายงานในช่วงตั้งแต่วันที่ ๑๕.๕.๕๖ ถึงวันที่ ๑๕.๕.๕๗

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี เดือน ตั้งแต่วันที่ ๑.๕.๕๖ ถึงวันที่ ๓๑.๕.๕๗ ข้อมูล

การรายงานค่าใช้จ่ายงบประมาณโครงการวิจัย

1. การเบิกจ่ายงบประมาณ (กรณีการจ่ายเงินถ้าจ่ายงวดเดียวให้ลบข้อที่เกี่ยวข้องออก)

งวดที่ 1 180,000 บาท 100% วันที่ได้รับอนุมัติให้เบิกจ่ายเงิน (ปี/ต/ว) 24.๕.๕๖
 งวดที่ 2บาท% วันที่ได้รับอนุมัติให้เบิกจ่ายเงิน (ปี/ต/ว)

2. สรุปงบประมาณค่าใช้จ่ายที่ใช้นับตั้งแต่เริ่มทำการวิจัยถึงปัจจุบัน (จำแนกตามหมวดค่าใช้จ่าย)

หมวดค่าใช้จ่าย	งบประมาณรวมทั้งโครงการ	ค่าใช้จ่าย (บาท)	คงเหลือ (หรือเกิน)
งบดำเนินงาน			-
- ค่าจ้างผู้ช่วยวิจัย			
- ค่าใช้สอย	75,000	75,000	
- ค่าวัสดุ	5,000	5,000	
งบลงทุน: ค่าทุนกักตุน			
รวม	80,000	80,000	

ปรินญา ชูแก้ว
 (อาจารย์ปรินญา ชูแก้ว)

ลงนามหัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน

.....

(.....)

ลงนามเจ้าหน้าที่การเงิน

.....

หมายเหตุ: ผู้วิจัยหรือเจ้าหน้าที่การเงินสามารถปรับหรือเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมข้อความได้ตลอดเวลา และหากพบและสอดคล้องกับการดำเนินงาน อาจเขียน ผู้วิจัยอยู่ระหว่างการดำเนินการศึกษาด้านเอกสารทางการเงิน หรือข้อความอื่นๆ

ประวัติผู้วิจัย

1. ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

1.1 ชื่อ – นามสกุล: นายปริญญา ชูแก้ว (Mr. Parinya Chukaew)

1.2 หน่วยงานและสถานที่ที่ติดต่อ

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมและการวางแผน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โทรศัพท์: 02 32983660 โทรสาร: 02 3298366 E-mail: parinya74@hotmail.com

1.3 ประวัติการศึกษา

ชื่อย่อปริญญา	สาขา	สถาบันที่จบ	ปีที่จบ
M.H.P.	การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์	Georgia State University	2551
ผ.ม.	การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	2544
สถ.บ.	สถาปัตยกรรม	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	2540

1.4 ประสบการณ์ทำงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตุลาคม 2556 – กันยายน 2557	หัวหน้าโครงการวิจัย การเก็บข้อมูลแบบพื้นดินของเรือนแถวไม้สองชั้นเลขที่ 162 บริเวณตลาดเก่าหัวตะเข้ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร สนับสนุนโดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
กรกฎาคม 2556 – ปัจจุบัน	นักวิจัยร่วม โครงการจ้างที่ปรึกษาจัดทำแผนการปรับปรุงชุมชนเมืองและพื้นที่เกี่ยวเนื่องริมคลองในกรุงรัตนโกสินทร์ สนับสนุนโดยสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร
มิถุนายน 2557	หัวหน้าโครงการ การเก็บข้อมูลแบบพื้นดินของอาคารสถานีรถไฟแม่พวก อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ สนับสนุนโดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่
มีนาคม 2557 – ปัจจุบัน	นักเขียน โครงการจัดทำหนังสือเรื่อง คู่มือดูแลรักษาศาสนสถาน สนับสนุนโดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
สิงหาคม 2556 – พฤศจิกายน 2556	นักเขียน โครงการจัดทำหนังสือเรื่อง เรือนพระยาศรีธรรมราชา สนับสนุนโดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
มิถุนายน 2556 – กุมภาพันธ์	นักเขียน โครงการจัดทำหนังสือเรื่อง การอนุรักษ์ชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมของไทย;

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเอกสาร

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2557	ประสบการณ์จากการทำงานภาคสนาม สนับสนุน โดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ตุลาคม 2555 – กันยายน 2556	หัวหน้าโครงการวิจัย การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลอาคารที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์บริเวณย่านการค้าเก่าในเขตเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี สนับสนุน โดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ตุลาคม 2555 – เมษายน 2556	ผู้ช่วยวิจัย โครงการพัฒนาสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสถาปัตยกรรมริมน้ำและสิ่งแวดล้อม แม่น้ำแม่กลอง ภายใต้โครงการส่งเสริมการวิจัยอุดมศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มิถุนายน 2555 – ปัจจุบัน	นักวิจัยร่วม โครงการแนวทางการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมแบบการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา กลุ่มอาคารบนถนนวานิชบุรี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร สนับสนุน โดยกองทุนวิจัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พฤษภาคม 2555 – ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มกราคม 2556 – ปัจจุบัน	หัวหน้าโครงการจัดทำโปสเตอร์ ชุมมรดกทางสถาปัตยกรรมเมืองแม่ฮ่องสอน ชุมมรดกทางสถาปัตยกรรมชุมชนตลาดล่าง ชุมมรดกทางสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตเมืองเขมราฐ ชุมมรดกทางสถาปัตยกรรมชุมชนริมน้ำจันทบูร ชุมมรดกทางสถาปัตยกรรมเมืองหลังสวน ชุมมรดกทางสถาปัตยกรรมชุมชนตลาดเก่าท่าม่วง ชุมอาคารสถานีรถไฟไทย และชุดอาคารที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
กุมภาพันธ์ 2555 – เมษายน 2555	นักเขียนร่วม โครงการจัดทำหนังสือ มรดกสถาปัตยกรรมไทย เล่มที่ 2 ของสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์
ตุลาคม 2554 – ปัจจุบัน	นักวิจัยร่วม โครงการฟื้นฟูเมืองการอยู่อาศัยในภูมิภาค อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร สนับสนุน โดยการเคหะแห่งชาติ
ตุลาคม 2554 – มีนาคม 2555	นักวิจัยหลัก โครงการสำรวจสิ่งปลูกสร้างประวัติศาสตร์ อาคารสถานีรถไฟแม่พวก (เดิม) สนับสนุนโดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
สิงหาคม 2553 – ตุลาคม 2556	เลขาธิการ สมาคมอิโคโมสไทย
มิถุนายน 2554 – ตุลาคม 2554	อาจารย์พิเศษ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
กรกฎาคม 2553 – มีนาคม 2554	อาจารย์พิเศษ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ตุลาคม 2552 – สิงหาคม	คณะทำงานด้านการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และด้านการจัดการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2553	มรดกวัฒนธรรม ในโครงการนำเสนอแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท สนับสนุนโดยกรมศิลปากร
มกราคม 2552 – มกราคม 2555	ผู้ช่วยวิจัย ผศ. ดร. ยงฉนิศร์ พิมลเสถียร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต จังหวัดปทุมธานี
สิงหาคม 2550 – ธันวาคม 2551	ผู้ช่วยวิจัย Professor Richard Laub ภาควิชาประวัติศาสตร์ Georgia State University ประเทศสหรัฐอเมริกา
กรกฎาคม 2548 – มิถุนายน 2550	สถาปนิก บริษัท Greenbergfarrow เมืองแอตแลนต้า ประเทศสหรัฐอเมริกา
พฤษภาคม 2544 – กรกฎาคม 2548	สถาปนิกและนักวางผัง บริษัท Peter Drey + Company เมืองแอตแลนต้า ประเทศสหรัฐอเมริกา
เมษายน 2542 – มกราคม 2544	ผู้ช่วยวิจัย ดร. ยงฉนิศร์ พิมลเสถียร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ในโครงการ The Study of State Railway of Thailand Welfare Housing in Bangkok สนับสนุนโดย The Japanese Housing Foundation และโครงการอนุรักษ์เมืองเก่าภูเก็ต
พฤษภาคม 2540 – มิถุนายน 2541	สถาปนิก บริษัทภูมิวิฑูฒิจำกัด จังหวัดกรุงเทพมหานคร

1.5 หนังสือและบทความทางวิชาการ

1. หนังสือเรื่อง การอนุรักษ์ชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมของไทย: ประสบการณ์จากการทำงานภาคสนาม
2. หนังสือเรื่อง เรือนพระยาศรีธรรมมาธิราช
3. หนังสือเรื่อง ประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม ชุมชนตลาดล่าง อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
4. หนังสือเรื่อง ประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม ชุมชนตลาดเก่าท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี
5. หนังสือเรื่อง การอนุรักษ์และพัฒนาอาคารสถานีรถไฟในฐานะมรดกทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมของไทย
6. บทความเรื่อง การอนุรักษ์และพัฒนาอาคารสถานีรถไฟในฐานะมรดกทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมของไทย (The Conservation and Development of Railway Station Buildings as Historical and Architectural Heritage of Thailand) ตีพิมพ์ในวารสารหน้าจั่ว ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย ฉบับกันยายน 2554 – สิงหาคม 2555 ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

7. บทความเรื่อง Participatory Heritage Buildings Conservation Guidelines: Case Study of Buildings on Wanit Bamrung Road, Sawi District, Chumphon Province, Thailand ตีพิมพ์ใน proceedings ของสมาคมอิโคโมสไทย พ.ศ. 2557

8. บทความเรื่อง Sustainably Participatory Process in Community Conservation: Case Study of Talaad Lang Community, Sawi District, Chumphon Province, Thailand ในการประชุม 2014 International Conference on Social Sciences and Business ที่เมืองบาห์ตี ประเทศอินโดนีเซีย

2. ประวัติผู้ร่วมวิจัย

2.1 ชื่อ – นามสกุล: นายณัฐชัย จันเสน (Mr. Natathai Chansen)

2.2 หน่วยงานและสถานที่ติดต่อ

สาขาวิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรมและการออกแบบ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โทรศัพท์: 02 3298000 ต่อ 6065-6066 โทรสาร: 02 3298442 E-mail: kcnathat@kmitl.ac.th sing556@hotmail.com

2.3 ประวัติการศึกษา

ชื่อย่อปริญญา	สาขา	สถาบันที่จบ	ปีที่จบ
ส.ม.	สถาปัตยกรรมภายใน	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	2554
ค.บ.	ครุศาสตร์สถาปัตยกรรม	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	2543

2.4 ประสบการณ์ทำงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตุลาคม 2555 – กันยายน 2556	ผู้ร่วมวิจัย การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลอาคารที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ บริเวณย่านการค้าเก่าในเขตเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี สนับสนุนโดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
กรกฎาคม 2555	นำเสนอผลงานวิจัยในหัวข้อ Understanding Shophouses in Southeast Asian : Case study the old district in Malayan peninsula and Southern of Thailand ที่ National University of Singapore
พ.ศ. 2554	ผู้เขียนบทความ ไทหล่ม : การศึกษาความสัมพันธ์ของมิติทางชาติพันธุ์และ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	สถาปัตยกรรมเมืองหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
พ.ศ. 2554	เข้าร่วมปฏิบัติการนานาชาติว่าด้วยเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมที่ประเทศฟินแลนด์ จัดโดย Aalto University
พ.ศ. 2554	ผู้เขียนบทความ การนำเสนอคุณค่ามรดกชุมชนเชียงคานด้วยกระบวนการเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรม
พ.ศ. 2551	ผู้ช่วยวิจัย โครงการกระบวนการรับรู้การเขียนแบบด้วยวิธีเก็บข้อมูลแบบพื้นถิ่น (Vernacular Documentation) ที่มีผลต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม กรณีศึกษา บ้านพักข้าราชการสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้